

Vergadering van Vrijdag 26 Maart 1909, 's avonds te 8 ure.

Voorzitter: Generaal DE WAAL.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Ik open de vergadering en begin met U mede te deelen, dat reeds vijf heeren zich hebben aangemeld om heden avond aan het debat deel te nemen.

Het is natuurlijk voor den inleider en het Bestuur niet anders dan aangenaam, dat het onderwerp zoo veel belangstelling wekt. Met het oog op den beschikbaren tijd is het evenwel noodig, den tijd van debat voor iederen spreker te beperken tot 20 minuten. Bovendien geloof ik in het persoonlijk belang van de sprekers te handelen, door aan de heeren, die van elders zijn gekomen, het eerst het woord te verleenen. Voor het debat hebben zich aangemeld de Heeren GEILL, VAN AKEN, BOELE, RÖELL en TUYT.

In het belang van het heden avond te behandelen onderwerp stel ik tevens voor, af te wijken van de volgorde van het convocatiebiljet en de ballotage te doen plaats hebben in de pauze.

Daartoe wordt besloten.

De VOORZITTER: Mag ik dan de Heeren DE VRIES en HOFDIJK verzoeken, in de pauze den Secretaris behulpzaam te willen zijn bij het opnemen der stemmen?

Beide heeren verklaren zich daartoe bereid.

De VOORZITTER: Aangezien de Heer GEILL de eerste is geweest, die zich voor het debat heeft aangemeld, geef ik hem thans het woord.

De Heer GEILL (Hoofdofficier voor het Reservekader): Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren. Door den geachten spreker is het Reservekader aangeroerd. Hij deed dit op eene wijze, welke het niet noodig maakt om als verdediger van

dat instituut op te treden, want niets dan goeds is ervan gezegd.

Waarom dan door mij het woord gevraagd wordt, wil ik U mededeelen.

Omdat ik het hoogst nuttig acht, aan het medegedeelde omtrent het Reservekader wat toe te voegen en zoo doende de belangen ervan te bevorderen.

En nu mij deze gelegenheid hier wordt aangeboden — wel de schoonste die er bestaat, omdat het gesproken woord niet alleen gehoord wordt door de hier aanwezigen, doch, in figuurlijken zin, door bijna alle officieren van het Nederlandsche leger — maak ik daarvan gretig gebruik.

Alvorens eenige oogenblikken Uwe aandacht te vragen voor het Reservekader, zij het mij vergund, allereerst warme hulde te brengen aan de officieren van het leger, die zoo met hart en ziel, daadwerkelijk of door hunne geschriften, de zaak van het Reservekader, in het bijzonder van de verlofsofficieren, voorstaan. Dit zijn in 't bijzonder de Kapiteins Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU, W. E. VAN DAM VAN ISSELT en de gepensioneerde Kapitein G. POLVLIET.

Behalve daarvoor, breng ik den geachten spreker ook nog gaarne hulde voor de belangrijke voordracht, gehouden over de kadervorming. Hij heeft weder een nuttig werk toegevoegd aan de serie werken, welke wij van zijne hand mochten leeren kennen en welke een zoo gunstig onthaal vonden bij vele officieren van het leger.

De kadervorming is inderdaad een onderwerp, dat van het grootste belang moet worden geacht voor ons leger en van zelf aanspraak maakt op onze grootste belangstelling. Dit springt vooral in het oog als wij nagaan, dat volgens eene berekening van VAN DAM VAN ISSELT, niet minder dan p.m. 1200 reserve-officieren en p.m. 2500 reserve-onderofficieren ontbreken om het leger bij eventucele mobilisatie volledig te kunnen encadreeren.

De denkbeelden nu door den inleider ontwikkeld over de kadervorming, kunnen niet anders dan ten goede komen om het vraagstuk ervan tot eene goede oplossing te brengen; deze denkbeelden zullen zeker door vele officieren met instem-

ming zijn begroet en voor velen zullen zij nu reeds een practischen leidraad kunnen vormen bij de beoordeeling van geschiktheid voor en de opleiding van het militiekader.

Met volle instemming mocht ik van den geachten spreker de meening hooren verkondigen, dat over het algemeen de reserve-officieren, die in den rang van vaandrig gediend hadden, beter voldeden dan de meeste militie-officieren, omdat hunne opleiding beter was geweest dan de z.g. sneldressuur van de militie-luitenants. Daar komt nog bij, dat zij in den regel ook ouder in leeftijd zijn, wijl zij veelal bij hunne benoeming tot reserve-luitenant 4 jaren dienst achter zich hebben, althans een dienstitijd over 4 jaren verdeeld.

In die 4 jaren heeft het geleerde tijd gehad tot bezinken en hoewel de reservist in dien tijd in den regel niet langer onder de wapenen is geweest dan in het geheel p.m. 10 maanden, zoo moet niet vergeten worden, dat hij gedurende de wintermaanden, van October tot April, deelgenomen heeft aan een theoretischen cursus, eerst voor sergeant en daarna voor vaandrig. Hij was daarbij in uniform gekleed, ontving lessen van officieren van het leger, verkeerde daarbij in eene militaire omgeving; hij leefde als het ware gedurende die jaren steeds onder den invloed van zijne militaire vorming en dat alles heeft meer den stempel van het soldaat zijn kunnen drukken op zijn geheele wezen, dan zulks in één jaar mogelijk was bij den militie-luitenant.

Thans overgaande tot het Reservekader, vraag ik daarvoor eenige oogenblikken Uwe aandacht.

Met den geachten inleider stem ik geheel in en betreur het tevens, dat het instituut der 4-maanders zoo vele uitstekende krachten voor het kader van ons leger doet verloren gaan.

Bij ervaring heb ik het gezien, hoe velen van de 4-maanders, in alle opzichten geschikt voor de kadervorming, dikwijls in vele opzichten, o. m. door stand, ontwikkeling, positie, fysiek, enz. uitstekende boven de zich vrijwillig aangeboden miliciens, hun dienstplicht als 4-maander vervulden, zich afkochten voor den dienst bij het blijvend gedeelte, zoo spoedig mogelijk met verlof vertrokken en zoo doende verloren gingen voor het legerkader.

En velen met mij hebben toen dit instituut der 4-maanders rondweg een vloek genoemd voor ons leger.

Dat het instituut der 4-maanders veroordeeld is en wij thans de blijde hoop mogen koesteren, ervan verlost te worden, mochten wij met groote voldoening lezen in de Memorie van Antwoord van den Minister van Oorlog, Staatsbegrooting 1909.

Moge onze Volksvertegenwoordiging, als eerlang eene nieuwe Militiewet wordt aangeboden, ervan doordrongen zijn, dat een instituut van 4-maanders, zooals het tegenwoordige, daarin niet langer t'huis behoort.

Is het instituut der 4-maanders gebleken te zijn van bepaald slechten invloed op het verkrijgen van het noodige Militiekader, niet minder is het dat geweest voor het Reservekader en gerust kan worden verklaard, dat de toeloop tot laatstgenoemd kader erdoor op beduidende wijze is verminderd.

Zoo lang intusschen de huidige toestand bestaat en geene wettelijke middelen worden toegepast voor het verkrijgen van het benoodigde kader, moet worden voortgegaan om door zedelijke middelen den toeloop tot het Reservekader te bevorderen.

En welke zijn deze middelen? In de eerste plaats zij medegedeeld, dat er opgericht is een *Studentenbond voor kaderplicht*, ten doel hebbende om bij de studenten de overtuiging te vestigen, dat voor hen *dienstplicht* ook moet beteekenen *kaderplicht*.

Uit de rede, bij de oprichting gehouden door den gepensioneerden Kapitein POLVLIET, mogen de volgende regelen hier wel eens gehoord worden:

„Het is U gegeven in een tijd te leven van evolutie, zeker niet minder belangrijk dan die der revolutie.

„Op schier ieder gebied doen zich nieuwe, hoogst belangrijke vragen voor, die aan de studenten, welke eenmaal eene belangrijke plaats in samenleving en gemeenschap zullen innemen, voorzeker groote belangstelling moeten inboezemen.

„De houding door U aangenomen moet bovendien van grooten invloed zijn op alle deelen der gemeenschap.

„Een der brandende vraagstukken van den dag is dat der

militaire verdediging van het land; ook hierbij zoekt men naar nieuwe banen, om tot eene oplossing te kunnen geraken.

„Het is echter eene groote dwaling te meenen, dat dit vraagstuk een bepaald vakvraagstuk is. De militaire weerbaarheid moet ieder, die het wel en wee der gemeenschap ter harte gaat, belang inboezemen. Het begrip militaire weerbaarheid staat toch niet op zichzelf, maar is onafscheidelijk verbonden, ja gegrondvest op het algemeen begrip van weerbaarheid, dat levensweerbaarheid heet.

„Dit verband tusschen natuurlijke, maatschappelijke en militaire weerbaarheid is zoo innig, dat door alle tijden heen, de eene als waardemeter is gebruikt van de andere.

„Nu ligt het niet op den weg o. a. van de Vereeniging Volksweerbaarheid om de oplossing van het militaire vraagstuk te verkrijgen, door het propagandeeren van een ontwerp legerwet; wel echter, om fondamente te leggen, waarop elk legerstelsel hecht kan worden gegrondvest.

„Een daarvan is: de overtuiging te vestigen van de noodzakelijkheid om alle weerbare der bevolking daartoe geschikt, een *bepaald* aandeel in de verdediging des lands te doen hebben en wel in overeenstemming met de voordeelen, die zij van de gemeenschap genieten, met het belang, dat zij bij een bloeiend voortbestaan hebben van den Staat en met de krachten, over welke zij overeenkomstig hunne ontwikkeling en positie beschikken.

„Nu is in elk legerstelsel de aanvulling van het beroepskader door militie (reserve) kader een eisch des tijds.

„In elke weermacht zal een groot aantal militie- en reserve-officieren en onderofficieren noodig zijn. En dit staat zoo vast, dat het begrip *dienstplicht*, onafscheidelijk het begrip *kaderplicht* in zich sluit.

„Niemand vindt in het begrip dienstplicht iets vreemds meer.

„Ja, het dienen kan, dank zij onze militieloterij, nog al te veel als een koopje worden beschouwd, maar met het begrip verplicht dienen is men verzoend.

„Maar naast den dienstplicht bestaat wel degelijk een kaderplicht.

„Het is evengoed een nationale plicht om, zoo men op

grond van bepaalde eigenschappen voor kader geschikt is, niet slechts het land als milicien-soldaat te dienen, maar bovendien zich te bekwamen tot milicien-(reserve)aanvoerder.

„Dat velen hiervan eenigszins vreemd opzien, behoeft ons niet te verwonderen, als wij nagaan, dat de Militiewet 1901 aan deze levensquaestie voor elke moderne legerorganisatie slechts vier regels wijdt. Maar met nadruk moet er de aandacht op worden gevestigd, dat, zij het ook op bescheiden wijze, het begrip kaderplicht daarin wettelijk is vastgelegd.

„Wij behoeven niet te vragen, op wie die kaderplicht in de eerste plaats rust.

„Zij, die intellectueel het hoogst staan, die later op elk gebied de voormannen der gemeenschap zullen zijn, behooren daartoe in de eerste plaats.

„Zij zijn toch, de ervaring der geschiedenis leert het, in het algemeen ook bij de militaire verdediging, de aangewezen voormannen en opvoeders van het overige deel des volks.”

Ook de Vereeniging Volksweerbaarheid heeft zich tot taak gesteld, den kaderplicht te helpen bevorderen.

En last not least, Mijne Heeren, behoort het tot mijne taak, in het bijzonder dit te doen met betrekking tot het Reservekader.

Daartoe bezoek ik zoo veel mogelijk de Academies, de Hoogere-Burgerscholen, Gymnasia en Rijksskweekscholen voor onderwijzers, enz., knoop relaties aan met de hoofden dezer inrichtingen van onderwijs, spreek de leerlingen toe en stel mij beschikbaar, om zoowel mondeling als schriftelijk, alle inlichtingen te verstrekken betreffende het Reservekader.

Bij deze bezoeken doe ik nog dagelijks de ervaring op hoe weinig men in het algemeen bekend is met de bestaande bepalingen betreffende het Reservekader.

Algemeen luidt de klacht van hoofden dezer onderwijsinrichtingen, dat er zoo vele veranderingen zijn gekomen en nog komen, en dat het voor hen niet doenlijk is, er nog wijs uit te worden.

Ik wijs hen dan op de bestaande, in den handel verkrijgbare werkjes: „Inlichtingen voor hen, die zich bij het reservekader der Infanterie of der Vesting-Artillerie wenschen te verbinden”, uitgevers Mouton en Co., den Haag, prijs f 0,35

en „De Militiegids met inlichtingen betrekkelijk het Reservekader”, uitgever Bredée, den Haag, prijs f 0,60. Om de bekendheid met het Reservekader te bevorderen is verder sedert Februari j. l. met machtiging van het Departement van Oorlog, door den Inspecteur der Infanterie, op ruime schaal verspreid een klein oranjeboekje, onder de studenten onzer Hoogeschole, de leerlingen der Hoogere-Burgerschole, Gymnasia, Rijkskweekscholen voor onderwijzers en andere daarmede overeenstemmende inrichtingen van onderwijs.

In bedoeld geschriftje zijn vermeld: het doel van het Reservekader, de noodzakelijkheid dat voor den intellectueel ontwikkelde jongeling e. v. *dienstplicht* ook *kaderplicht* behoort te beteekenen, in 't kort de eischen van toelating, de voordeelen van den dienst bij het Reservekader en ten slotte hoe en bij wien volledige inlichtingen zijn te bekomen.

Een dezer hiervoren genoemde hoofden beklagde zich verder door mij onder andere te zeggen, „en dan het Reservekader wordt zoo stiefmoederlijk behandeld in het leger, men ziet het niet voor vol aan, men behandelt de jongelui dikwijls zoo uit de hoogte, men waardeert niet genoeg hun pogen om tot het Reservekader te willen behooren; de jongelui worden daardoor afgeschrikt en verkiezen ten slotte het eenvoudig dienen als 4-maander boven het Reservekader, als zijnde zoo veel gemakkelijker en minder omslachtig.”

Hij deelde mij gelukkig tevens mede, dat hij sprak van den toestand van eenige jaren geleden.

Toen ik dat alles hoorde, wees ik hem op tal van reserve-officieren, die ik persoonlijk kende en die niet anders dan met grooten lof gewaagden van hun dienen in het leger. Ik wees hem op het onjuiste of zeker overdrevene van een en ander en op de sedert die jaren aangebrachte verbeteringen in de opleiding: doch het gehoorde stemde mij toch tot nadenken en deed bij mij de vraag rijzen: zou het hier en daar toch nog zoo toegaan, zou de geuite klacht, alhoewel thans niet geheel gegrond, toch niet gedeeltelijk waar kunnen zijn?

Mijne Heeren, het is U bekend, wat vooroordeel is en tevens hoe moeilijk het is, dat monster, eenmaal post gevat hebbende, te vernietigen.

En dat er hier en daar ook in het leger nog vooroordeel bestaat tegen het Reserve- en Militiekader, wie onzer zal dit kunnen ontkennen.

Ik weet ook, dat er vele officieren zijn, die het Militie- en Reservekader met liefde voor de zaak opleiden, overtuigd als zij zijn van de noodzakelijkheid van het bestaan ervan voor ons leger, doch misschien zijn er ook nog, die er anders over denken. Hen roep ik toe: welk legerstelsel wij ook mogen hebben of krijgen zullen, de aanvulling van het beroepskader door Militie- en Reservekader zal steeds blijven een onvermijdelijke en dringende eisch.

Van deze waarheid behoort ieder onzer doordrongen te zijn en het is onze plicht om deze waarheid te helpen verspreiden, ook o. a. bij de onderofficieren, opdat vooral ook bij hen een mogelijk vooroordeel verdwijne.

Het is verder onze plicht om aan mogelijke misstanden een einde te helpen maken; het Reservekader met welwillendheid en waardeering te behandelen, om zoo doende alle klachten te doen verstommen.

Ook de bekendheid met de bestaande bepalingen betrekkelijk het Reservekader in het leger laat te wenschen over.

Verwondering behoeft dit niet te baren, omdat in hoofdzaak de gedachten van de troepenofficieren op zoo vele andere zaken gevestigd zijn en het inderdaad niet zoo gemakkelijk is om den weg te blijven kennen in den doolhof van de bestaande bepalingen.

Het zij mij daarom vergund, ook de officieren te wijzen op de bestaande werkjes, hiervoren genoemd.

Mocht het nog bezwaren opleveren om bij voorkomende gelegenheid juiste adviezen te geven aan jongelieden, dan verzoek ik, verwijs *hen* dan naar den Hoofdofficier voor het Reservekader.

Wat ieder intusschen wel kan doen, dat is aan het Reservekader den steun geven, waarop het recht heeft, het in en buiten onze kringen aanbevelen en een lans breken voor het denkbeeld, dat voor den intellectueel ontwikkelden jongeling *dienstplicht* ook moet beteekenen *kaderplicht*.

De VOORZITTER: Ik geef thans het woord aan den Heer VAN AKEN.

De Heer VAN AKEN: Mijnheer de Voorzitter. De uitgebreide litteratuur, in de laatste jaren verschenen over het onderwerp, dat de Heer ALTING VON GEUSAU in eene vorige vergadering op zoo verdienstelijke wijze behandelde, is zeker wel het beste bewijs, dat nog altijd naar eene afdoende oplossing van het kadervraagstuk gezocht wordt. Door de beschouwingen daarover in de dagbladen en periodieken — ik noem slechts de zeer lezenswaardige stukken van de Heeren VAN TERWISGA, POLVLIET en VAN DAM VAN ISSELT — is de noodzakelijkheid van eene voorziening in den kadernood zoo helder in het licht gesteld, dat het eigenlijk verwondering moet baren, dat niet reeds lang alle maatregelen zijn genomen om het bestaande, enorme tekort van 1200 officieren en 3000 onder-officieren en korporaals aan te vullen.

Onmogelijk kan ik mij den inhoud van het accoord voorstellen, dat ons legerbestuur met de politiek of met zijne conscientie en zijne verantwoordelijkheid heeft aangegaan, doch wel durf ik in 't openbaar uitspreken, dat, als ooit eene mobilisatie als toetssteen werd aangelegd, dit accoord niet zou worden gehomologeerd.

Eene manoeuvre in vreedestijd met pas geoefende of betrekkelijk kort geleden geoefende menschen, met veel geringer getalsterkte, met nagenoeg compleet kader, met goeden intendancedienst, met matige inspanning, zonder verrassingen of verliezen, kan niet als criterium voor de bruikbaarheid van een troep in oorlogstijd worden beschouwd. Het is eenvoudig zelfbedrog te meenen, dat, hetgeen in vreedestijd klopt, ook in oorlogstijd wel kloppen zal.

Met eene compagnie op oorlogsterkte gebracht, dat is op eene sterkte als officieren en kader nog nooit beleefden; samengesteld uit menschen van reeds zeer uiteenlopende leeftijden, die, in korten tijd geoefend en gedisciplineerd, veel van hunne militaire bruikbaarheid verloren hebben; menschen, die geleid moeten worden door meerderen, die zij vroeger nooit zagen, aan wie zij reeds vooraf alle ver-

trouwen ontzeggen en wier persoonlijke invloed in de massa verloren gaat; met zulk eene compagnie, zonder het innerlijk verband, dat slechts voldoende kader geven kan, te velde trekken, lijkt mij een roekeloos ondernemen.

Naast eene doeltreffende voorbereiding van de jeugd acht ik dan ook de oplossing van het gewichtige vraagstuk, nu op nieuw aan de orde, van het allerhoogste belang voor de bruikbaarheid van onze weermacht. Ik noem deze beide zaken in één verband, omdat de kadervorming met de bedoelde voorbereiding ten nauwste samenhangt.

Alvorens aan te toonen, hoe ik mij voorstel, dat in de behoefte moet worden voorzien, zij 't mij vergund met enkele woorden uiteen te zetten, waaraan m. i. de kadernood te wijten is.

Naar mijne bescheiden meening is de oorzaak grootendeels te zoeken in de omstandigheid, dat het leger geen gelijken tred heeft gehouden, vooral wat de salariëering betreft, met de evolutie, die de geheele maatschappij in de laatste jaren heeft ondergaan en, wat nog erger is, het „gouverner c'est prévoir” nagenoeg geheel uit het oog heeft verloren. Welk burger-werkgever zou er bijv. aan denken, zijne zaak uit te breiden en het aantal werklieden ongeveer te verdriedubbelen, zonder vooraf te hebben gezorgd, dat hij de noodige werkbazen en chefs tot zijne beschikking had?

Met dat beleid handelde onze Volksvertegenwoordiging in 1901, evenwel niet door toedoen van den toenmaligen Minister van Oorlog.

Immers was reeds de oprichting van eene centrale gymnastiekschool, de basis voor eene organisatie van de vooroefeningen der jeugd — waarop de vorming van verlofskader voor een goed deel steunen kan — bij de Kamer aanhangig gemaakt en blijkens de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp tot „Regeling van de samenstelling der Landmacht” is bij de samenstelling — en later ook bij de behandeling — wel degelijk overwogen, hoe in de behoefte aan kader, ook voor de Landweer, moest worden voorzien. Uit § 9, „Vorming van kader uit de militie” blijkt duidelijk, dat het nooit in de bedoeling heeft gelegen, uit de 4-maanders kader te trekken en tevens, dat slechts het *niet*

uitvoeren van de wet in den geest van den ontwerper, als de oorzaak van den kadernood moet worden aangemerkt. Bovendien had de toenmalige Minister van Oorlog volkomen recht op het reservekader te rekenen, waar, bij eene behoefte van 300, zich jaarlijks 400 jongelieden daarvoor aanmeldden. De gewijzigde bestemming van de 4-maanders, het wegnemen van prikkels, enz, gaven aan dit nuttige instituut ten slotte den nekslag.

Ik noemde zoo even de salariëering als een der oorzaken van het tekort. Iedereen, die de veranderingen in de maatschappelijke verhoudingen in de laatste jaren zelfs maar oppervlakkig gevolgd heeft, weet, dat in alle kringen de levensstandaard tot een aanmerkelijk hooger peil is opgevoerd. Bonden en vakvereenigingen voeren eene onafgebroken actie om betere levensvoorwaarden te bedingen; vraag en aanbod zijn niet meer uitsluitend de factoren, die de markt beheerschen, doch daarnaast worden meer en meer *eischen* gesteld, welker inwilliging beslist over het verkrijgen van de gewenschte intellectuele of fysieke arbeidskracht. Terwijl dientengevolge alom betere arbeidsvoorwaarden ontstonden, bleef in het leger ongeveer alles bij het oude. Eene verhooging van de jaarwedden, vooral van de subalterne officieren, waardoor deze meer in overeenstemming worden gebracht met de gewijzigde maatschappelijke verhoudingen, is dan ook geene luxe te noemen. (Dat de hoofd- en opperofficieren ook niet in verhouding tot hunne verplichte uitgaven, hunne maatschappelijke positie en hunne vaak groote verantwoordelijkheid betaald worden, zij volledigheidshalve slechts aangestipt.) Vijf-en-dertig-jarige en oudere luitenants, die gedurende het beste deel van hun leven met een minimum moeten rondkomen, zijn geene zeldzaamheden. En geheel onwillekeurig komt men dan tot eene vergelijking met talloze burgerbetrekkingen, waarin zeker niet meer algemeene of bijzondere kennis gevraagd wordt en waarvan de toevallige inkomsten dikwijls reeds het officierstractement verre overtreffen. Voegen wij hierbij de moeilijke verhoudingen, waaronder tegenwoordig gediend wordt, de vaak ongemotiveerde Critiek, waaraan menschen met dikwijls hoog ontwikkeld

plichtsgevoel zijn blootgesteld, dan is m. i. de onvoldoende toeloop naar de inrichtingen voor militair onderwijs en het onafgebroken uitzien naar eene gelegenheid om de sabel aan den kapstok te hangen, voldoende verklaard. Lotsverbetering, een spoediger bereiken van den kapiteinsrang, door inkrimping van het aantal beroepsofficieren en de mogelijkheid om den hoofdofficiersrang te bereiken in den krachtigen mannelijken leeftijd, waarin het initiatief, de drang tot de daad en het doorzettingsvermogen nog niet door physieken achteruitgang worden belemmerd, zijn de middelen om het tekort aan beroepsofficieren aan te vullen en tevens om alle rangen te doen bezetten door menschen, op wie, indien noodig, werkelijk ten volle kan vertrouwd worden.

Ik kom nu aan het verlofskader, door het hinken op twee gedachten, in den waren zin van het woord eene lijdens-geschiedenis.

Militie- of reservekader en militie- en reservekader zijn tot op den huidigen dag ernstige strijdvragen, waarvan de oplossing nu en dan nog meer vertroebeld wordt door den kreet: uitsluitend beroepskader.

Het militiekader, dat, als ik mij niet bedrieg, 40 jaar geleden in het leven werd geroepen, kon, zoo lang de plaatsvervanging bestond, onmogelijk tot de vereischte sterkte worden opgevoerd om de eenvoudige reden, dat, bijna zonder uitzondering, alle voldoende intellectueel ontwikkelden zich aan den dienst onttrokken. En de weinigen, die het tot milicien-korporaal of sergeant brachten, werden met zoo geringe sympathie bejegend, dat hunne ervaringen zeker niet tot den bloei van dit instituut hebben bijgedragen.

De invoering van den persoonlijken dienstplicht zou ongetwijfeld het bestaande tekort hebben opgeheven, ware 't niet, dat met de uitbreiding van het contingent eene algemeene verkorting van den eersten oefeningstijd en bovendien de instelling van de 4-maanders waren gepaard gegaan.

Het reservekader, de schepping van den Generaal VAN DAM VAN ISSELT, met weergalooze toewijding voorbereid, met voorbeeldigen tact en zorg geleid, kon, niettegenstaande het groot

aantal bruikbare officieren en onderofficieren, die het in den korten bloeitijd van zijn bestaan afleverde, (400 per jaar) volstrekt niet de waardeering vinden, die het zoo ten volle verdiende. Jammer genoeg, want nu wordt in het leger vrij wel algemeen erkend, dat het reservekader in geschiktheid ver boven het militiekader staat.

Onder schoonschijnende redenen werden verleende voorrechten gewijzigd of ingetrokken; geheel willekeurig werd de leiding van de eene hand in de andere geslingerd en op analoge wijze, als vroeger tegen het militiekader, werd tegen die jeugdige titularissen op dikwijls weinig mannelijke wijze geageerd; zij werden eenvoudig als indringers en ongewenschte concurrenten beschouwd. Elke fout, in den kazernedienst of bij de instructie begaan, werd breed uitgemeten om toch vooral hunne minderwaardigheid in een scherp licht te stellen en men vergat geheel den grooten dienst, dien zij als *aanvoerders* bij mobilisatie zullen te vervullen hebben en die hun bestaansrecht ten volle rechtvaardigt.

Geen wonder dan ook, dat velen, die zich verbonden, het niet verder dan korporaal of onderofficier *wilden* brengen en dat de toeloop verminderde. Het „noblesse oblige”, dat door het levenwekkend optreden van den Generaal VAN DAM VAN ISSELT en zijne wakkere helpers, in leeraarsvergaderingen, op scholen, enz., inderdaad uit zijne lethargie tot bewustzijn was gebracht, dommelde weer in en de lijdensgeschiedenis van het militiekader werd op betreurenswaardige wijze door het reservekader herhaald. De oorzaak hiervan was geene andere dan openlijke of bedekte tegenwerking, omdat men van de nieuwigheid niet gediend was. En nu wil ik welaannemen, dat deze tegenwerking volkomen te goeder trouw geschiedde, merkwaardig is 't echter, dat, toen er in het instituut van het reservekader eene *nieuwere* nieuwigheid te bestrijden kwam, de andere nieuwigheid — het militiekader — voortaan met rust werd gelaten en zelfs in genade werd aangenomen.

Geheel op de zelfde wijze deed men met de uitgeoefende gymnasten indertijd samengestelde compagnie. Deze jonge menschen, die, door eene integrale fysieke opvoeding, geestelijk en lichamelijk ontbolsterd waren, die, bij hun indiensttreden

aan gehoorzamen en handelen gewend, aan de noodige taaiheid de vereischte vlugheid paarden, die alle hindernissen konden nemen en dus over alle hoedanigheden beschikten om onmiddellijk met vrucht de specifiek-militaire opvoeding te ontvangen, ook deze jongelieden konden voor hun meerder kunnen geene waardeering vinden. En op welken grond?

Nadat deze compagnie gedurende eenigen tijd geheel op de zelfde wijze geoefend was als de andere compagnieën, bracht een vergelijkend onderzoek aan het licht, dat deze menschen de handgrepen en de wendingen niet beter uitvoerden dan de niet gymnastisch voorbereiden.

Voorwaar, een voortreffelijk criterium, als men a priori tot gelijkwaardigheid wil besluiten. Naar dezen maatstaf staat een officier gelijk aan een korporaal, omdat beiden hun jas kunnen aantrekken en een Krupp-kanon gelijk aan eene windbuks, omdat men met beide door eene glasruit schieten kan.

Het oordeel zou ongetwijfeld anders geweest zijn, als men enkele dagen na de inlijving de verschillende compagnieën een uur of wat door de duinen had laten marcheren en de manschappen daarna eenige schoten had laten afgeven. Het aantal achterblijvers en de treffers zouden m. i. een beteren maatstaf voor de waardebepaling gevormd hebben.

Zonder deze proef nader te qualificeren, wil ik er alleen van zeggen, dat zij zeker niet getuigde van den wil om het goede te nemen, waar dit in het belang van onze defensie te vinden is.

Of zou 't, gezien onze korte eerste-oefeningstijd, voor de bruikbaarheid van het leger niet van onschatbare waarde zijn, als alle jongelieden vooraf de lichamelijke voorbereiding hadden genoten, waarmede nu in het leger moet worden begonnen en waardoor zoo veel kostbare tijd verloren gaat, die voor zuiver militaire oefeningen zoo nuttig kan worden besteed?

Blijkens de plannen van den Minister van Oorlog en de programma's van verschillende politieke partijen is men eindelijk ten deze tot beter inzicht gekomen.

Waar — en terecht — de burgermaatschappij van laksheid en onverschilligheid beschuldigd wordt, daar achtte ik

het ook noodig onder de aandacht te brengen, dat het leger in zake de waardeering van de voorbereiding buiten het leger niet vrij uit gaat. Nog kort geleden bijv. werden, in een groot garnizoen, onvoldoende geoefenden met goed gevolg in „lichamelijke geoefendheid” geëxamineerd door eene commissie, die onbekend was met de eischen en zonder dat de noodzakelijke hulpmiddelen beschikbaar waren.

Ik heb gemeend vooraf in enkele trekken het verleden te moeten schetsen, ten einde in de toekomst eene herhaling van onvergeeflijke fouten te voorkomen.

De door SCHARNHORST indertijd gestelde eisch: „Jeder Preusze hat gleichmäszig die Verpflichtung bei körperlichem und geistigem Vermögen dem Vaterlande mit den Waffen zu dienen” vinden wij vrij wel letterlijk terug in Art. 180 van onze Grondwet.

Dit art. laat de wijze, waarop en den tijdduur geheel in het midden en tevens de mogelijkheid open om een gedeelte der dienstplichtigen, zonder eenig ander motief dan hunne toevallige geschiktheid voor een bepaalden tak van dienst, tot langer dienstverband te verplichten.

Van 1650 jongelieden, meerendeels uit den boerenstand, die bij de bereden wapens worden ingedeeld, wordt dientengevolge ruim tweemaal de oefeningstijd van de overigen geëischt. En nu is het opmerkelijk, dat minstens even veel anderen, die evenzeer eene bijzondere geschiktheid bezitten, ook voor een bepaalden dienst, niet alleen niet tot dien dienst worden verplicht, doch daarin zelfs het middel tot het kortst mogelijke dienstverband vinden. Die ongelijke rechtsbedeeling is, zacht uitgedrukt, eene verregaande onbillijkheid, die nog te meer grieft, wanneer wij het oog vestigen op de omstandigheden, waaronder en waardoor de hier bedoelde geschiktheid verkregen wordt.

Terwijl eerstbedoelde categorie, zij, die eenvoudig op aanwijzing van de betrokken autoriteit bij de bereden wapens wordt ingedeeld, hare geschiktheid in den strijd om een vaak kommer vol bestaan verwerft, verkrijgt laatstgenoemde categorie haar zonder de minste opoffering en -- let wel -- voor Rijksrekening.

Aan de Hoogere Burgerscholen, Gymnasia en Kweekscholen leert men, zonder bijzondere inspanning, tijdens de gymnastieklessen aan de eischen voor lichamelijke geoefendheid voldoen en wordt tevens de geschiktheid bijgebracht — de ervaring heeft het geleerd — om door enkele privatlessen het examen voor militaire bekwaamheid te kunnen afleggen. Ook aan de Universiteiten is zonder veel moeite alles te verkrijgen, wat men in dit opzicht kan verlangen.

Het Rijk betaalt per jaar voor de leerlingen aan de verschillende inrichtingen van onderwijs:

Gymnasium	f	390.—
Hoogere Burgerschool	„	492.—
Kweekschool voor onderwijzers	„	806.—
Universiteit (Leiden)	„	824.—
Technische Hoogeschool	„	444.—

Aan het einde van den studietijd is dus betaald voor een:

Gymnasiast	„	2340.—
Hoogere Burgerscholier	„	2460.—
Leerling aan eene Kweekschool	„	3224.—
Student te Leiden (6 jaar)	„	4944.—
„ „ Delft (5 „)	„	2220.—

De rente van deze bedragen verwaarloozende, kost een gymnasiast, die zijne studie te Leiden voltooit „ 7284.—
 en een hogere burgerscholier, die te Delft zijn diploma behaalt „ 4680.—

Aan het voorrecht van deze nagenoeg gratis-opleiding is dan nog het monopolie verbonden van het uitoefenen van bepaalde ambten en de kans op de meest lucratieve en cervolle betrekkingen.

Het zij ter eere van de hier besproken jongelieden gezegd, dat niet in de eerste plaats zij zelf de oorzaak zijn, dat zoo weinigen hunner uit eigen aandrift hun plicht jegens het vaderland willen vervullen.

In den leeftijd van idealen, waarin de toekomst hem nog onbeneveld tegenlacht, zijn materieele overwegingen gelukkig nog meesttijds vreemd aan de handelingen van den jeugdigen mensch. En 't zou gemakkelijk zijn, van dien zielstoestand voor onze defensie partij te trekken, als de school niet naliet, wat als een van hare eerste plichten moet worden aange-merkt. Zij doet niets om het nationaal bewustzijn, nationalen zin en hoogere gevoelens bij de jeugd aan te kweeken. Zij verzuimt er op te wijzen, hoe wij als kleine Staat voor velen een begeerlijk bezit vormen, dat onze volkseigenschappen een beletsel zijn om ons te laten „maszregeln“ of ons aan te passen aan het „Liberté, Egalité et Fraternité“, dat ons volk, zoowel om zijne historie als om zijne staatsinstellingen, verdient te blijven voortbestaan, doch dat dit onmogelijk is zonder geestdrift, besef van eigenwaarde en offervaardigheid.

Vervolgens zijn het de ouders, die het weinigje aanwezige geestdrift met nuchtere overwegingen dooden; zij zijn het, die, bevreesd dat hunne telgen in den strijd om het bestaan bij anderen enkele maanden achter zullen geraken, zich zelfs niet ontzien, het moreel hunner kinderen te bederven door hen gebreken te doen simuleeren en ongeschiktheid te doen voorwenden, waar geschiktheid bestaat.

Het zijn de patroons, die weigeren iemand in dienst te nemen, die nog loten moet of zich vrijwillig verbonden heeft, en ontslag geven bij inlijving. Het is de Staat, die, bij het vergeven van rijksbetrekkingen, er niet naar vraagt, of de gegadigde zijne militaire verplichtingen, *naar behooren*, dus naar de mate van zijne krachten, heeft vervuld. Het is ten slotte in onze kiezersvergaderingen, waar wantrouwen in onze defensieve kracht wordt gezaaid, die in onze Volksvertegenwoordiging weerklank vindt in het beknibbelen van hetgeen door onze beste vaderlanders voor de strijdbaarheid van onze weermacht noodzakelijk wordt geacht.

In het licht van deze en van de boven opgesomde feiten is het geen wonder, dat de kadernood bestaat en — ik zeg het den Heer von GEUSAU na — „Abrüsten“ zou beter zijn dan dien toestand te bestendigen. Waar men dit echter niet

wil, moet men ook het middel aangrijpen om in het tekort te voorzien en dat is: *kaderplicht* op te leggen aan al de hierbedoelde jongelieden.

Alle 16-jarige leerlingen van de bovengenoemde scholen moeten *direct* of *indirect* tot het volgen van kadercursussen worden verplicht; tijdens de zomervacantie moeten zij, in den geest van het kamp bij Laren, in een of meer kampen voor practische oefeningen vereenigd worden.

In 1906 deden eindexamen H. B. S. 5- en 3-jarigen cursus 1515 en van de Openbare en Bijzondere Gymnasia 332 leerlingen. In 1907 leverden de Rijkskweekscholen 119 en de Rijksnormaallessen 386 leerlingen af. Dit geeft een totaal van 2352 personen.

Alhoewel er m. i. geen enkel afdoend bezwaar bestaat, de hier bedoelde jongelieden, als equivalent voor hetgeen zij van de gemeenschap voor hunne maatschappelijke vorming genieten, door eene afzonderlijke wet tot het volgen van kadercursussen te verplichten, kan de Militiewet van 1901 z66 worden toegepast, dat het beoogde doel volkomen wordt bereikt.

Daartoe zou, bij het instellen van de hier besproken cursussen, slechts behoeven te worden geplubliceerd, dat het in de bedoeling van het legerbestuur ligt alle jongelieden, die na hun 16e jaar een der bovengenoemde scholen bezochten, bij de bereiden wapens zullen worden ingedeeld, als zij bij hunne inlijving niet de bewijzen kunnen overleggen, dat zij twee kadercursussen volgden en tweemaal gedurende eene maand in een oefenkamp verbleven. Als dan verder nog bepaald wordt, dat, bij overigens gelijke geschiktheid, de bezitters van deze bewijzen bij voorkeur voor rijksbetrekkingen in aanmerking zullen komen, dan is het resultaat van den maatregel ten volle verzekerd.

Alle speculatie op gemeenschapszin, eer- en plichtsgevoel wordt hierdoor uitgeschakeld; de Militiewet wordt eenvoudig toegepast op de zelfde wijze als tot dusver geschiedde, met dit kleine verschil, dat zij, die voor rekening van den Staat hunne opleiding ontvangen — als zij zich niet vooraf voorbereiden om in het leger een rang te kunnen bekleden —

dan in de plaats komen van hen, die van den Staat geen enkel voorrecht genieten. Het zullen dus slechts de onwilligen zijn, die door den maatregel worden getroffen.

Intusschen, ik ben geen enkel oogenblik bevreesd, dat langs dezen eenvoudigen weg het doel niet zal worden bereikt. Cursussen en oefenkampen zullen zich in een druk bezoek mogen verheugen en wat door het onafgebroken beroep op het „noblesse oblige”, door bevoorrechting en door overreding niet verkregen werd, zal door eene gelijkstelling van allen voor de wet weldra een feit zijn.

Als waarschijnlijk aannemende, dat de overigens volkomen gerechtvaardigde afzonderlijke wet niet tot stand komt, dan zullen er, na de te verwachten uitbreiding van het contingent jaarlijks 1000 miliciens in het leger treden, die voor de opleiding tot een rang voorbereid zijn. De overige voorgoefenden zullen bij den Landstorm, als deze tot stand komt, niet te versmaden krachten opleveren.

Blijkens het door den Minister ELAND in 1899 of 1900 verstrekte „Overzicht der opleidingsuitkomsten” bereikten 25 % der kaderreservisten den officiersrang. — In Duitschland varieert dit bedrag voor de „Einjährige” tusschen 30 en 50 %. — Nemen wij nu aan, dat om verschillende redenen 10 % het niet tot een rang brengt, dan zullen — ons aan die 25 % houdende — jaarlijks 250 officieren en 650 onderofficieren en korporaaals het tekort aanvullen en zal dus de kadernood binnen vijf jaar tot het verleden behooren.

De officiersrang zal dan spoedig door meer personen begeerd worden dan er plaatsen beschikbaar zijn en als gevolgen daarvan zullen ongetwijfeld grooter ijver, meer toewijding, betere plichtsbetrachting en dus verhoogde bekwaamheid en absolute bruikbaarheid kunnen worden geconstateerd.

Hoe de opleiding bij de verschillende wapens moet geschieden, ligt buiten mijne beoordeelings sfeer, doch de meening van den geachten inleider, dat aanstelling en bevordering tot korporaal en onderofficier op voordracht van den compagnies-commandant moeten geschieden, onderschrijf ik zonder voorbehoud. Oncindig beter dan welke examencom

missie ook, kunnen de officieren, die dagelijks gelegenheid hebben, den aspirant in al zijn doen en laten waar te nemen, over zijne geschiktheid en bruikbaarheid oordeelen. Men zal er echter op bedacht moeten zijn, de aanstelling zoo vroegtijdig mogelijk te doen geschieden, ten einde het voeren van het bevel tot eene gewoonte te maken, die zelfs na vele jaren niet verloren gaat.

Zoals ik boven aantoonde, kunnen tegen den hier voorgestelden maatregel geene wettelijke bezwaren worden aangevoerd. De persoonlijke opofferingen, die de aspirant zich zal moeten getroosten, zijn al even gering als de maatschappelijke bezwaren, die er tegen kunnen worden geopperd.

Uit mijne naaste omgeving weet ik, dat de leerlingen der Gymnasia en H. B. S. best twee uur per week voor het volgen van een kadercursus kunnen missen en op eene desbetreffende vraag, aan den directeur van eene Rijkskweekschool gesteld, ontving ik ten antwoord, dat ook de kweekelingen dien tijd beschikbaar hebben.

De oefenkampen zullen uit den aard der zaak uitsluitend gedurende de zomervacantie gehouden moeten worden; enkele jongelieden zullen dientengevolge verhinderd zijn, eene buitenlandsche reis te maken. Eene uitkomst voor de ouders, die nog verstandig genoeg zijn, de nadeelen in te zien, aan het hotelleven voor aankomende jonge menschen verbonden, en eene uitkomst voor anderen, wier middelen geene groote uitgaven toelaten en die met leede oogen zien, dat hunne jongens gedurende een week of zes bijna doelloos rondloopen. Onze hei- en dennenlucht is even gezond als die van over de grenzen en de menage in een kamp zeker gezonder dan die van de groote hotels. Bovendien kunnen de tucht en de soberheid, waaraan zij gedurende den kamptijd onderworpen zullen zijn, niet anders dan een gunstigen invloed op gezondheid en karakter oefenen. Toevallige bezwaren voor sommige jongelieden, die tot hunne verdere ontwikkeling (bijv. voor den handel) tijdelijk naar het buitenland moeten, zou men kunnen ondervangen door op den bestaanden voet uitstel te verleen of, zooals in Frankrijk

— bij voldoende physieken aanleg — devancement d'appel mogelijk te maken.

Mij blijft nu nog over aan te toonen, om welke redenen — behalve het billijkheids-principe — ik den voorgestelden maatregel noodzakelijk acht. De reden hiervan is geene andere, dan dat ik niet geloof in de bruikbaarheid van in korten tijd geoeffende, vooraf niet degelijk voorbereide miliciens en à plus forte raison nog veel minder kan gelooven in de geschiktheid van onderofficieren en korporaaals, die in den zelfden tijd en van officieren, die in weinig meer tijd tot dien rang werden opgeleid. (Op grond van het „brevet d'aptitude militaire" wordt in Frankrijk een dienstplichtige na vier maanden dienst bevorderd tot korporaal, na negen maanden tot onderofficier en *kan* hij na achttien maanden tot reserve-officier worden bevorderd.)

Sedert 1888 heb ik iedereen, en niet het minst de verantwoordelijke autoriteiten, van de onomstootelijke waarheid trachten te doordringen, dat, in het belang van zijne strijdbaarheid, eene fysieke opvoeding van ons geheele volk eene onafwijsbare noodzakelijkheid is. Toen reeds betoogde ik, dat men de ernstige roeping van den militair niet belachelijk mocht maken door buiten het leger soldaatje te laten spelen; „men late — schreef ik — het wapen den man, doch bereide de jeugd op practische en opvoedkundige wijze voor tot de vervulling van den plicht en de verheven roeping, het vaderland te mogen verdedigen." In het zelfde geschrift achtte ik een eerste-oefeningstijd van twaalf maanden voor niet algemeen voorbereide dienstplichtigen te kort, en, ten opzichte van kadervorming op korten termijn voerde ik aan: „Eerst wanneer men goed geoeffend soldaat is, kan de opleiding tot reserve-officier volgen. 't Is niet de uniform, die den officier maakt, 't zijn de innerlijke hoedanigheden, die nergens zoo noodzakelijk zijn als hier, waar het leven van anderen in zijne hand ligt. Slechts hij kan bevelen, die gehoorzamen heeft geleerd, het bevelen oefende en dit onder alle omstandigheden naar behooren leerde toepassen. Voor den oorlog zijn geene recepten gemaakt; de officier moet, zelfstandig

optredende, door begripen en zich in den toestand in te denken, uit borst en hoofd scheppen. wat de omstandigheden eischen; hij kan dit slechts, wanneer hij in ervaring, weten en kunnen het noodzakelijke zelfvertrouwen vindt.

Het heeft wel lang geduurd en velen uwer zullen weten, dat het een heftigen strijd gekost heeft om de juistheid van deze denkbeelden ingang te doen vinden, toch is het eindelijk gelukt.

In de politieke partijen en in het leger is men echter nog niet tot eenstemmigheid gekomen over den duur van den eerste-oefeningstijd en over de opvoedingsmiddelen, waardoor de vereischte strijdbaarheid moet worden verkregen. Voor mij blijft vaststaan — en ik grond mijne meening op eene ervaring, zooals weinigen kunnen aanwijzen — dat onze 20-jarige militieplichtigen, zonder degelijke voorbereiding, onmogelijk in korten tijd tot bruikbare veldsoldaten te vormen zijn. Zij, die meenen het te kunnen, -zijn blind voor de eischen, die de werkelijkheid stelt. Wanneer men in de gelegenheid was te zien, hoe een eenvoudig binnenbrandje en het derailleen van een tram reeds vele menschen het hoofd doot verliezen, dan moet men zich m. i. al een zeer elementair denkbeeld gevormd hebben van den psychologischen toestand, waarin de mensch tijdens de verschrikkingen, die een slagveld biedt, komt te verkeereren om in onze militieplichtigen vertrouwen te kunnen stellen.

Zijn geheele psyche zal onder den invloed van het gevaar eene zoodanige wijziging ondergaan, dat dikwijls van wel overwogen handelen geene sprake kan zijn; talloze physiologische stoornissen zullen den drang naar zelfbehoud vergrooten en slechts door gewenning, vast ingeprente begrippen, ingeleefde discipline en het op eer- en plichtsgevoel steunende voorbeeld van den meerdere zullen den man kunnen noodzaken, stand te houden. En juist die meerderen moeten wij hebben en wel in den grooten overvloed, als slechts door *kaderplicht* verkrijgbaar is. Daarom *kan* noch *mag* het de vraag zijn met welk minimum geoefendheid kan worden volstaan, doch wel, in welken tijd de militaire bruikbaarheid opgevoerd kan worden tot de hoogte van die van onze vermoedelijke

tegenpartij. Getuigt het, vraag ik, niet van verregaande zelfoverschatting te meenen, hier in enkele maanden te kunnen doen, waar men elders bij veel intensiever oefenen, een jaar voor noodig acht? Zijn onze instructeurs zoo veel beter en beschikt onze gemiddelde recruit over zoo veel meer aanleg dan de Duitsche en de Fransche, om te mogen aannemen, dat hij in zoo veel korter tijd kan geoefend worden? Zal bij mobilisatie niet veel van het vluchtig geleerde vergeten zijn en een tijd ter opfrissing en aanvulling vereischen, waarover wij niet beschikken? Het kort geleden over het marcheeren der Infanterie uitgebrachte rapport spreekt ten deze reeds boekdeelen en geeft ruimschoots stof tot nadenken.

De voorstanders van slap exerceeren en „onmiddellijk het veld in” vergeten naar mijne bescheiden meening maar al te zeer, dat, hetgeen zij vormendienst gelieven te noemen, de elders verlangde „Strammheit” en nauwkeurigheid, niet anders dan middelen zijn tot ontwikkeling van het uithoudvermogen, van zelfkennis en zelfbeheersching: de grondslagen van alle tucht en discipline, de middelen tevens tot het aankweeken van zelfvertrouwen en — het klinkt misschien paradox — tot het verkrijgen van de zelfstandigheid, die binnen de grenzen weet te blijven van den geest, waarin bevolen wordt. Het is eene schromelijke dwaling te meenen, dat het resultaat van zulk oefenen slechts de uiterlijk waarneembare vaardigheid is. De physiologen van den lateren tijd hebben op onweerlegbare gronden aangetoond, dat elke exact uitgevoerde lichaamsoefening geestesoefening is; dat het vrijmaken, ontwikkelen en oefenen van de bewegingscentra een onmiskenbaren invloed op de intellectueele vorming heeft; dat de geschiktheid tot snel besluiten en vaardig den wil in eene bewuste handeling om te zetten slechts door eene integrale fysieke opvoeding kan worden verkregen.

Wanneer men met de ontwikkeling van dit alles wachten wil tot den militieplichtigen leeftijd, dan komt men te laat, omdat dan door geen enkel middel, zelfs onder de beste voorwaarden toegepast, de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling meer kan verkregen worden, die op jeugdiger leeftijd werkelijk bereikbaar is. En ook in ethischen zin

komt men te laat, omdat de geest van het opkomend geslacht op allerlei wijzen vertroebeld wordt, voordat deze de rijpheid heeft verkregen, die tot zelfstandig oordeelen noodzakelijk is.

Om deze en andere redenen, die ik vroeger herhaaldelijk uiteenzette 1) moet tijdiger worden ingegrepen. Wanneer men ernstig wil, dat onze jongelingschap, op den weerbaren leeftijd gekomen, werkelijk strijdbaar is, strijdbaar, zoowel voor den economischen strijd der volken als voor den strijd om ons volksbestaan, dan moet de geheele volksopvoeding onverwijld daarop worden gericht.

Het in den aanvang aangestipte verband tusschen de lichamelijke voorbereiding en de vorming van het verlofskader zal zeker uit het voorafgaande genoegzaam gebleken zijn. Wat voor den gewonen soldaat geldt, geldt natuurlijk in dubbele mate voor den aanvoerder. In welken rang ook geplaatst, rust op hem eene hoogst verantwoordelijke taak, die hij slechts geheel naar behooren zal kunnen vervullen, als hij zoowel physiek, moreel als intellectueel de meerdere is en aan besluitvaardigheid de vastberadenheid en het zelfvertrouwen paart, dat den mindere tot plichtsvervulling prikkelt of dwingt.

Goed voorbereide jongelieden zullen bij hunne indeeling in eene compagnie in alle opzichten hooger staan, reeds eene zekere mate van gezag kunnen doen gelden, voordat zij daarmede officieel worden bekleed, het vertrouwen der anderen door hulp en aanwijzingen kunnen winnen en derhalve geen aanstoot geven, als zij in een rang worden benoemd, hetgeen om verschillende redenen zoo vroegtijdig mogelijk moet geschieden.

De meening van den Voorzitter, dat er onder het militiekader velen zullen zijn, die ook als onderwijzers dienst zullen kunnen doen, geeft mij nog aanleiding tot de volgende opmerking.

1) Zie o. a. mijn artikel in *De Gids*, 1900, „Volksweerbaarheid” en mijne voordracht in deze Vereeniging, 1903, „Volksopvoeding en Leger.”

Ik weet niet, of de Generaal aan dit denkbeeld de wijde strekking heeft willen geven, die het naar mijne meening heeft, doch wel weet ik, dat de practijk mij de juistheid ervan heeft leeren kennen. In onze gymnastiek-vereenigingen en op de speelplaatsen ontpoppen zich dikwijls plotseling jonge menschen, waarbij men het volstrekt niet zou gezocht hebben, als geboren leiders. Welnu, waar het verlofskader bijna uitsluitend zal getrokken worden uit de standen, waartoe patroons, hoofden van inrichtingen, leeraren en onderwijzers behooren, daar ligt het voor de hand, dat daaronder tallooze uitnemende leerkrachten zullen gevonden worden. Zij kunnen onder geregelde controle van beroepsofficieren lokaal gebruikt worden als onderwijzers aan de kadercursussen en in de oefenkampen. Bovendien zullen onder hen, vooral wanneer de positie van de instructeurs in het leger voldoende verbeterd is, velen zich tot het beroepskader voelen aangetrokken, waartoe zij dan aan eene kaderschool behooren te worden opgeleid. Langs dien weg zal men ook kunnen geraken tot opheffing van de Instructie-compagnie, de Instructie-batterij en het Instructie-bataljon, waardoor een einde zou worden gemaakt aan de anomalie, dat onmondige knapen met een rang worden bekleed, waarin zij zich, tot schade van het gezag en van den goeden geest in den troep, slechts door veelvuldig ingrijpen der officieren kunnen handhaven.

Op grond van het voorafgaande spreek ik ten slotte als mijne blijvende overtuiging uit, dat de Regeering, die ons geheele volk eene breed opgezette fysieke opvoeding verzekert, meer voor onze strijdbaarheid zal gedaan hebben, dan door alle fortten, schepen en organisaties ooit werd bereikt. Die fysieke opvoeding, aan de hand van de Deutsche schoolgymnastiek, voortgezet in vereenigingen of daartoe in te richten klassen en aangevuld door de openluchtspelen, zal aan het leger de mannen leveren, die, bij zeer intensief oefenen, in den beschikbaren korten tijd, werkelijk tot bruikbaar soldaat kunnen worden opgeleid en tevens het kader, dat, op de boven bepleite wijze gevormd, over de hoedanigheden beschikt, waarover een aanvoerder beschikken moet.

Van den plichtbewusten gezagsman, van den verantwoordelijken bouwmeester van onze nationale weerkracht verwacht ik dan ook niet, zooals JULES SIMON zich eens uitdrukte, „qu'il tâchera de bâtir une maison en commençant au troisième étage.”

Hij dempe het moeras, waarin wij vastzitten, door opheffing van het V. M. O., dat het kader demoraliseert, voor de militaire bruikbaarheid van den man waardeloos is en de discipline a priori ondermijnt; door eene breed opgezette fysieke opvoeding legge hij een onwrikbaar fundament, door voorziening in den kadernood geve hij het gebouw de noodige binten en steunsels om vervolgens, na eene weloverwogen in-deeling der woonruimten, voor de vereischte bevolking te zorgen.

De VOORZITTER: Alsnu is het woord aan den Heer RÖELL.

De Heer RÖELL: Mijne Heeren. De hoogst belangrijke redevoering van den Heer ALTING VON GEUSAU heb ik met de grootste belangstelling gelezen en herlezen.

Zij is, als het ware, in twee gedeelten te splitsen. In het eerste zet spreker uiteen, hoe hij zich den gang van de opleiding van het lagere verlofskader denkt. In het tweede stelt spreker vast, dat luitenants uit het Reserve-kader getrokken, beter voldoen dan Militie-luitenants.

Met veel van hetgeen hij in het eerste gedeelte zegt, kan ik mij ten volle vereenigen, in het bijzonder met de zes eischen, die hij aan verlofs-meerderden wil stellen, al zou ik op de militaire bekwaamheden wél wat meer den nadruk willen leggen. De Heer VON GEUSAU vindt hier steun in den Franschen Generaal LANGLOIS, die eens gezegd heeft: „Avec une bonne instruction générale, une position sociale relativement indépendante et une instruction théorique militaire développée, de l'intelligence et le feu sacré on peut faire un bon officier”.

Toch geloof ik, dat er een algemeen en, voor zoo ver dit de Vesting-Artillerie betreft, een bijzonder bezwaar tegen zijn stelsel is aan te voeren. Over zijne beschouwingen, in het tweede gedeelte vervat, hoop ik later eenige woorden te zeggen.

Met groote ingenomenheid las ik de idcalistische beschrijving, die als een gouden draad door zijn geheele betoog voortloopt, van de wijze, waarop een compagnies-commandant, met zijne luitenants en ook met zijn kader zich beijvert, om van de hem toegewezen dienstplichtigen bruikbare oorlogssoldaten te maken, daaruit weer bruikbare korporaals en daaruit weer bruikbare sergeants.

Voorzeker, als ieder compagnies-commandant met zijne luitenants handelt als spreker aangeeft; als het kader goed medewerkt; als hij de beschikking voortdurend behoudt over dat kader, en — vooral ook, — als hij steeds beschikt over een troep, zal zijn systeem uitvoerbaar zijn.

Als bovendien in een zelfde korps de compagnies-commandanten hun maatstaf van beoordeeling en hunne eischen even hoog stellen, is het systeem de grens der volmaaktheid nabij.

Dit laatste nu — en dit is mijn algemeen bezwaar — is naar mijne meening niet bereikbaar. Hier wordt zooveel aan de geaardheid, het karakter, het temperament van de compagnies-commandanten overgelaten, dat van eene bepaald noodzakelijke eenvormigheid in deze geene sprake kan zijn. Als nu gelijk de Heer von GEUSAU voorstelt, een compagnies-commandant per se zijn eigen gekozen kader kon en bleef behouden, was het risico, als het ware, alleen voor hemzelf. Maar het geval kan zich heel goed voordoen, dat kapitein A., een streng en veeleischend man, zeer hoge eischen stelt, terwijl kapitein B., meer toegevend, misschien meer welwillend van aard, gemakkelijker tevreden te stellen is. Nu accepteert B. menschen, die minder goed zijn, dan die welke A. verwerpt. En nu wordt later, als de nood aan den man komt, het tekort aan kader van A. aangevuld door de minder goeden van B., wat zeer menschelijk is, daar B. natuurlijk gaarne de beste van zijne discipelen voor zichzelf behoudt. Hoe in de practijk een bataljons-commandant — bij de Vesting-Artillerie een afdeeling-commandant — tijdens de opleiding zijne compagnies-commandanten zoodanig beïnvloeden kan, dat mijn bezwaar tegen het gemis aan een gelijken beoordeelings-standaard wordt opgeheven, kan ik mij niet verklaren. Ik acht dit bezwaar zóó overwegend, dat ik alleen daarom reeds

aan eene centrale opleiding boven compagniesgewijze opleiding de voorkeur gaf.

Van het voordeel, dat al het kader op eene zelfde wijze gevormd kan worden, spreek ik niet eens.

Het blijft mijne vaste overtuiging, dat zoo lang het kader door één chef wordt aangesteld en verdeeld over de onderdeelen van zijn korps, één persoon, met kennis van zaken, de aspiranten voor bevordering moet voordragen.

De chef kan dan zorgen, dat alle compagnieën zoo veel mogelijk hare eigen aspiranten terugkrijgen.

De ééne persoon moet uitgezochte officieren en uitstekend kader tot zijne beschikking krijgen en zich met die medewerkers tegenover zijne leerlingen op de zelfde wijze gedragen, als door den Heer von GEUSAU is uiteengezet van een compagniescommandant met zijne officieren en zijn kader. Het moet iemand zijn, die *geene andere beslommeringen* heeft, althans niet die, welke spreker ons op zoo vermakelijke wijze heeft geschetst — ik denk hier aan de folter- oftewel deponcer-kamers —; iemand, die zich *dus* met volledige toewijding en belangstelling kan geven aan zijne taak. Hij moet zich niet bepalen tot het uitgeven van tableaux, dienstregelingen, bevelen en terechtwijzingen in hoogste instantie, maar er ernstig naar streven zijne leerlingen te leeren kennen en begrijpen; met hen spreken en praten. Het moet iemand zijn, die hun vertrouwen tracht te winnen, als het ware hun vriend tracht te worden, in wien zij eenzijdig den strengen chef, doch vooral ook anderzijds den ouderen kameraad zien. Hij moet zelf lessen geven en oefeningen leiden — in een woord hij moet iemand zijn, die geheel en al met lichaam en geest in zijn werk opgaat.

Zoo iemand zal minstens even goed als de compagniescommandant kunnen beoordeelen, wie voor bevordering geschikt zijn en men heeft nu de zekerheid, dat de beoordeeling volgens één maatstaf geschiedt.

De voordracht opgemaakt, ook hier na herhaalde nauwgezette besprekingen en overwegingen met uitgekozen onderwijzend personeel, geeft mijns inziens even veel waarborgen als die, welke volgens de meening van den Heer von GEUSAU tot stand komt.

Deze beschouwing behoudt vooral hare waarde, wanneer

de zelfde autoriteit, die de opleiding tot den laagsten rang heeft geleid, weer met een deel van de zelfde medewerkers met de opleiding tot sergeant wordt belast. Hij kent dan zijne menschen en kan voortbouwen op datgene, waartoe hij in vele opzichten zelf de grondslagen heeft gelegd.

Intusschen is één bezwaar tegen de gezamenlijke opleiding, die uit den aard der zaak hoofdzakelijk praktisch *moet* en *kan* zijn, dat zij steeds min of meer het karakter van onderlinge instructie behoudt. Voor de opleiding tot korporaal acht ik dit niet van overwegend belang, omdat korporaals eigenlijk meer als soldaten 1e klasse zijn te beschouwen. Voor de opleiding tot sergeant daarentegen is de beschikking over een troep onmisbaar en is eene onderlinge opleiding, uit dat oogpunt, eigenlijk eene betreurenswaardige noodzakelijkheid, waarvan men intusschen maakt, wat men kan.

Wanneer ik nu de Heer von GEUSAU goed heb begrepen — en nu kom ik tot het bijzondere bezwaar, waarvan ik in den aanvang, speciaal voor de Vesting-Artillerie, heb gesproken — kan men bij zijn wapen steeds over een troep ter oefening beschikken. Hiermede vervalt bij de Infanterie één argument tegen de opleiding bij de compagnie, al blijft het andere, de ongelijke maatstaf van beoordeeling, bestaan. .

Maar nu bij de Vesting-Artillerie! Zelfs al wilde men over dien maatstaf heenstappen, men moet noodgedwongen tot centralisering overgaan, omdat men op het tijdstip, dat de opleiding tot korporaal eerst goed zal beginnen, in geene enkele compagnie meer over een troep van eenig aanbelang beschikt. Immers, in de 2e helft van Juni, wanneer het blijvend gedeelte van de lichter van het vorige jaar met groot verlof gaat, vermindert de sterkte aan dienstdoend personeel bij de compagnieën door diverse detacheringen en emplooiën zóó sterk, dat daarbij van een troep, groot genoeg om mede te oefenen, bijna nimmermeer sprake kan zijn.

Nog veel meer klemmt dit bezwaar bij de opleiding tot sergeant. Bij de Vesting-Artillerie moeten sergeants veel meer kunnen en kennen dan korporaals. Voor hen is opleiding tot batterij-commandant en batterij-onderofficier hoofdzak en om deze tot haar recht te doen komen, is een troep

bepaald onmisbaar. De compagnieën beschikken op het tijdstip, dat die opleiding begint, nimmer over een troep, sterk genoeg om eene compleete batterijbezetting te leveren. Ergo is de opleiding bij de compagnie eenvoudig onmogelijk. Men is dus wel genoodzaakt te combineeren en *dan* is voorzeker het samenstellen van één opleidingsklasse met één chef het wenschelijkst.

Door den leider van het onderwijs af en toe de beschikking te geven over de verzamelde miliciens van de verschillende compagnieën, kan men althans tot 1 December aan het praktische onderwijs het karakter van onderlinge instructie ontnemen. Na 1 December is de sterkte aan kanonniërs van de 1e ploeg van het blijvend gedeelte, juist omdat het in opleiding zijnde militiekader daarin is begrepen, zóó klein, dat oefenen met een troep geheel is uitgesloten. Had men nu de aspiranten bij de compagnieën gelaten, dan kwam van de opleiding niets terecht, terwijl de verzameling onder één hoofd althans nog onderlinge instructie mogelijk maakt. En dan geldt het woord: „Beter iets dan niets”.

Uit het hier medegedeelde blijkt mijns inziens duidelijk, dat het bij de Vesting-Artillerie — ik heb hier niet het oog op het regiment, waartoe de Heer WITTEK heeft behoord — hezwaarlijk is, de opleiding tot korporaal en in geen geval mogelijk is, die tot sergeant bij de compagnieën te doen plaats hebben.

Het is mijne vaste overtuiging, dat in de gegeven omstandigheden de wijze, waarop de vorming van militiekader bij de Vesting-Artillerie is geregeld, geeft wat bereikt kan worden, al waren enkele verbeteringen van ondergeschikt belang niet te versmaden.

In het tweede gedeelte van sprekers redevoering geeft hij eene vergelijkende beschouwing tusschen reserve- en militie-luitenants, die zeer ten nadeele van laatstgenoemde uitvalt.

Het is mij volkomen onverklaarbaar, hoe spreker tot dit oordeel is gekomen. Ik voor mij heb de vaste overtuiging, dat het gros van onze militie-luitenants niet behoeft onder te doen voor de weinige artillerie-reserve-luitenants, die langs den weg van het reservekader den officiersrang hebben ver-

kregen. Wanneer we de opleiding vergelijken, hebben we naast elkaar 2 categorieën van personen, die elk eene zelfde basis van algemeene ontwikkeling hebben. De eene aspirant dient na zijne indiensttreding minstens een jaar onafgebroken door. De andere dient in 3 jaren telkens het derde gedeelte van 8 of 7 maanden.

Eerstgenoemde wordt gedurende zijn dienstdienst zeer geregeld en zeer intensief, vooral practisch, geoefend. Het theoretische gedeelte van de opleiding houdt uitsluitend rekening met de eischen van de practijk. Juist door het feit, dat hij onafgebroken aan één stuk doordient, kan van eene geregelde voortgezette opleiding sprake zijn, kan steeds op het geleerde worden voortgebouwd en van het geleerde partij worden getrokken. Speciaal geldt dit van de practijk en de routine.

Laatstgenoemde — de reservist — is, na zich in zijne tweemaandsche eerste dienstperiode een en ander zeer vluchtig te hebben eigen gemaakt en bij zeer hooge uitzondering tot korporaal te zijn aangesteld, na één jaar, bij zijne tweede opkomst, ongeveer alles vergeten. Bij die tweede opkomst moet eerst alles worden herhaald en daarna kan worden doorgewerkt. De tijd, die dan nog rest, is te kort om de opleiding tot sergeant te voltooien. Soms blijven de aspiranten vrijwillig langer, om toch maar dien rang, die hen van den verplichten wintercursus vrijstelt, te verwerven. De meesten echter gaan dan weer voor één, soms voor twee jaar naar huis, om eindelijk de laatste 75 dagen af te dienen. Wat dan van het geleerde is blijven hangen en wat dan van de verdere opleiding terecht moet komen, laat ik aan ieders beoordeeling over. Maar voor mij staat het vast, dat van iemands militaire vorming meer mag worden verwacht na een onafgebroken dienstdienst van minstens een jaar, dan na een door twee rustpoozen van een jaar onderbroken dienstdienst van 7 à 8 maanden. Dit is te duidelijker, omdat aspirant-militie-luitenants en aspirant-vaandrigen, als het ware, uit een zelfde wetenschappelijk milieu worden geput. Het is mij dan ook volkomen onverklaarbaar, hoe het mogelijk is, dat spreker op het gebied van de militie-luitenants zulke onbevredigende ervaringen heeft opgedaan.

Op één punt kan ik met spreker medegaan en dat is, waar hij voorstelt voor aspirant-militie-luitenants ook den vaandrigsrang in het leven te roepen.

Ik acht het namelijk hoogst merkwaardig, dat de Staat aan het afleggen van een zelfde examen diverse gevolgen verbindt. Immers, de reservist wordt vaandrig, de milicien luitenant. Daarom zou men laatstgenoemde ook eerst vaandrig kunnen maken, waarna eene eventueele bevordering tot luitenant, op zijne prestaties in laatstgenoemden rang gebaseerd kon zijn.

Natuurlijk zou over dit alles nog veel te zeggen zijn; maar ik wil het geduld van de vergadering niet langer op de proef stellen.

Eén verklaring moet mij echter nog van het hart en ik geloof, dat het goed is, indien die in *deze* vergadering en van *deze* plaats *nog* luider en met *nog* meer nadruk dan de begaafde spreker dit gedaan heeft, worde geuit, en dat is deze: Wat wij ook doen, hoe veel toewijding wij ook toonen en hoe wij ons ook beijveren, om op dit gebied iets tot stand te brengen, onze pogingen zullen steeds falen, zoo lang diegenen van onze dienstplichtigen, die op eenigerlei wijze in de groote maatschappij eene bevoorrechte plaats innemen, niet zoo veel plichtsgevoel tegenover het vaderland, tegenover den Staat, tegenover de gemeenschap; zoo veel eergevoel tegenover zichzelf hebben, dat zij begrijpen, dat zij aan die bevoorrechte plaats verschuldigd zijn, zich ook in het leger op den voorgrond te stellen. Zij zijn het, die er naar moeten streven, ook daar als leiders en aanvoerders op te treden. Zij zijn het, die het moreele overwicht, dat zij door ontwikkeling, beschaving, stand, geboorte, positie enz. bezitten, ten bate van het leger moeten aanwenden. Wel verre van — gelijk helaas nog veelal gebeurt — er eene eer in te stellen, zoo kort en zoo gemakkelijk mogelijk hunne militaire plichten te vervullen, moeten zij begrijpen, dat zij meer moeten geven dan anderen, dat zij er naar moeten streven ook daár uit te blinken.

Ik ben dan dan ook zeker van de instemming van de geheele vergadering, wanneer ik hier den hartgrondigen

wensch uit, dat spoedig in ons vaderland de dag moge aanbreeken, waarop ieder dienstplichtige, die daartoe ook maar eenigermate in de termen valt, het als een plicht van eer zal beschouwen, een rang te verwerven en dat het publiek, even als in Duitschland, Denemarken en Zwitserland, het een beschaafd man als eene schande zal aanrekenen, wanneer hij tijdens zijn verplichten dienst geene pogingen heeft aangewend om in het leger de plaats te verwerven, waarop zijne maatschappelijke positie hem aanspraak geeft.

De Voorzitter: Ik geef thans het woord aan den Heer BOELE.

De Heer BOELE: Mijne Heeren. Na lezing en herlezing van de voordracht van den Kapitein ALTING VON GEUSAU op den 18en December 1908 over de vorming van verlofskader, in uw midden gehouden, heb ik mijzelf afgevraagd, welk standpunt neemt nu ten slotte de inleider in ten opzichte van dit belangrijke vraagstuk en ik moet eerlijk bekennen, dat ik mijzelf het antwoord ben schuldig gebleven.

De Kapitein ALTING VON GEUSAU heeft zijne meening geheel los gemaakt van eenig stelsel van legervorming en heeft zich alleen bezig gehouden met de vraag: Wie is de persoon, die het verlofskader moet vormen: de compagnies-commandant of de luitenant-adjutant. Het reservekader wordt terloops aangestipt. De regeling bij Ministerieel Besluit 13/3 1908, II, 22 wordt niet genoemd. Over kaderplicht wordt niet gesproken.

De taak, aan het verlofskader op te dragen in tijd van vrede en oorlog, wordt op bladz. 175 in één zin aangegeven: „Kader, waarbij niet het geven van instructies op den voorgrond staat, maar het verrichten der functiën van aanvoerder in het gemobiliseerde leger.”

De geachte spreker heeft eene zekere geringschatting voor al die paddestoelen-plans van de laatste jaren, van daar waarschijnlijk die groote beperking; maar het komt mij dan in alle bescheidenheid voor, dat de titel van „Vorming van Verlofskader” eene andere had moeten zijn, bijv. deze: Moet

in het bestaande stelsel de opleiding van verlofskader in handen blijven van den luitenant-adjutant? De Kapitein ALTING VON GEUSAU heeft zich bepaald tot eene kleine regeling, passende in het bestaande stelsel, maar ook zelfs dan ware het wenschelijk geweest, wanneer de geachte spreker scherper omljnd had, welke *taak* hij toebedeelt aan het verlofskader.

„Het geven van instructie staat niet op den voorgrond"! Moet het verlofskader dus zoo nu en dan wel als instructeur kunnen optreden en waarin? Stelt de Kapitein VON GEUSAU aan een instructeur en een aanvoerder de zelfde eischen of heeft de vorming van verlofskader niets met die eischen te maken? Ik meen te mogen opmerken, dat er verschillende opinies hieromtrent bestaan. Er is eene categorie deskundigen, die zegt, dat de aanvoerder in vreedstijd gevormd kan worden al instructie gevende, eene andere categorie maakt een scherp onderscheid hiertusschen. M. i. is de vorming van verlofskader niet los van deze eischen te bespreken.

In de practijk heb ik voor mij nooit kunnen ontdekken welke taak men toebedacht heeft aan het verlofskader. Zoo ziet men een reserve-sergeant wel optreden als schrijver, een milicien-sergeant voor herhalingsoefeningen onder de wapenen les geven in bajonetvechten enz.

Waar de Kapitein VON GEUSAU zeer kort is in zijne critiek over militie- en reserve-officieren en door de eerste categorie met een enkel woord een streep haalt, daar is het niet aan mij om over de vorming van deze categorie militairen lang uit te weiden. Toch meen ik terloops te moeten opmerken, dat ik, uitgaande van het bestaande stelsel en metende met de maat in het Nederlandsche leger in gebruik ten opzichte van de vorming van verlofs-officieren uit de militie, niet het vijandige standpunt inneem van den Kapitein VON GEUSAU, integendeel, zelfs onder de bestaande omstandigheden zijn er onder hen jongelieden, in wie ik ten volle vertrouwen stel.

Alhoewel ik ten zeerste verschil met den geachten spreker in zijne meening, dat het vraagstuk: „Vorming van het Verlofskader" alleen zou bestaan in de quaestie: Compagnies-com-

mandant of Bataljons-adjutant, ben ik toch dankbaar gestemd, dat een groot deskundige als de Kapitein von GEUSAU instemt met hen, die reeds vele jaren geleden scherpe critiek uitoefenden op de vorming van aanvoorders op de schoolbank, dat hij zich aan de zijde voegt van hen, die reeds vroeger in eigenschappen, buiten het leger verkregen, de voornaamste waarborgen voor een goed kaderlid zochten.

Op een paar punten wilde ik nog wijzen. Op bladz. 190, onderste alinea geeft de Kapitein von GEUSAU, op het eventueel bevestigend antwoord op de vraag: „Mijne Heeren is het waar, dat slechts weinige compagnies-commandanten veel hart voor de zaak hebben?” ons eenvoudig den raad: Abrüsten.

De geachte inleider beschouwt hier wel eenigszins een groot nationaal vraagstuk door een militair brilletje. De geachte spreker doet alsof het geheele weerbaarheids-vraagstuk een militair onderonsje is en vergeet, dat ook niet-militaire Hollanders er bij geïnteresseerd zijn. Ik geloof niet, dat er buiten het leger velen te vinden zijn, die ons onafhankelijk volksbestaan zouden willen laten afhangen van den lust, den ijver en het plichtsgevoel van eene kleine groep militairen (p.m. 250), neen eerst dan zal men het Abrüsten kunnen doen weerklinken, wanneer de geheele Nederlandsche natie er geen prijs meer op stelt, Hollander te zijn. Waar bij den geachten spreker het geheele betoog over de opleiding bij de compagnie staat of valt met de al of niet geschiktheid van den compagnies-commandant en juist de niet geschiktheid van dezen als voornaamste bezwaar te berde wordt gebracht tegen eene verandering van de regeling van de kadervorming in den geest van spreker, daar vind ik het pleidooi vóór den compagnies-commandant vrij zwak.

Het „Tenzij men mij echter van het tegendeel overtuigt, heb ik nog vertrouwen in den ijver enz. van onze compagnies-commandanten enz.” op bladz. 191, zullen toch waarschijnlijk weinigen eene krachtige in bescherming neming vinden van de compagnies-commandanten tegen stoute uitspraken van tegenstanders.

Al houd ik mij in deze zeer teere quaestie op een onzijdig

standpunt, toch vormeen ik, dat de Kapitein von GEUSAU zelf materiaal bijbrengt voor de opinie van tegenstanders, waar hij o. a. op bladz. 210 in de gebeurtenissen van de laatste jaren factoren vindt, die niet medehelpen om de liefde voor ons vak aan te kweeken. Er wordt hier eene vergoelijking gevonden voor die mindere liefde. Welke die gebeurtenissen zijn, is mij onverschillig, maar afgescheiden van het vraagstuk waarom het gaat, wil ik er even op wijzen, dat het argument: „tegenwoordige toestand” steeds nog eene welkome verontschuldiging is geweest voor dengene, die minder warm voor de zaak voelde, het zij dan, dat die tegenwoordige toestand in persoonlijken dienstplicht, reservekader, militiekader, critiek der Staten-Generaal als anderszins bestond.

M. i. is dit eene vrij gevaarlijke uitspraak.

Critiek kan in het algemeen de liefde voor een vak niet verzwakken. Waar de geachte inleider zegt, dat ons de middelen niet gegeven worden, zou ik in de allereerste plaats de vraag willen stellen: worden de middelen, die gegeven worden, altijd juist gebruikt?

Ten slotte zijn enkele uitspraken, die feitelijk geheel buiten het onderwerp staan, wel de aandacht waard, omdat de spreker met een paar woorden vraagstukken van groot belang en actueelen aard critiseert. Waar deze critiek eene bijzondere waarde ontleent aan het deskundig gezag van den spreker, zoo acht ik mij verplicht er een enkel woord over te zeggen.

Op bladz. 187 leest men: „Even als men het schieten moet leeren met scherpe patronen en niet in hoofdzaak op touwtjes”. In dezen zin legt de geachte spreker eene zekere geringschatting neer over de wijze, waarop in de laatste jaren volgens het Schietvoorschrift der Infanterie, 1907 en 1908 schutters gevormd worden. Volgens mijne bescheiden meening is het schietvraagstuk een te belangrijk vraagstuk, dan dat volstaan kan worden met eene dergelijke korte beoordeeling. We zijn op den goeden weg of we zijn het niet. Zijn we het volgens den Kapitein ALTING von GEUSAU niet, dan is het zijn plicht — het zij in alle bescheidenheid

opgemerkt — ons te behoeden voor een verder voortgaan op den verkeerden weg. Ik spreek dan ook de hoop uit, dat de Kapitein von GEUSAU zijne bedenkingen tegen het nieuwe voorschrift, het zij in deze Vereeniging of elders, niet beperkt tot dit enkele woord. Wat zou de geachte spreker er van denken als een man van gezag op tactisch gebied zoo eventjes terloops in eene voordracht opmerkte: „Evenmin als men tactiek leert op eene gezellige bijeenkomst op de kaart, maar in het gevecht”?... .

Even vluchtig wordt een oordeel geveld over de Schiet- en Gymnastiekschool. Acht de Kapitein von GEUSAU de lichamelijke opvoeding afgeloopen op het tijdstip, dat de miliciens onder de wapenen komen? Zoo ja, dan miskent hij —; althans zeker wanneer men zich plaatst op het standpunt van den bestaanden toestand, waarbij het grootste gedeelte der militie lichamelijk onopgevoed onder de wapenen komt — wel eenigszins de waarde van de lichamelijke opvoeding van den soldaat. Zoo neen, dan vraag ik mij af, op welke wijze moeten onze militaire gymnastiek-onderwijzers gevormd worden? Of schudt men dit gedeelte van het onderwijs uit de mouw? Het onderwijs in schieten staat bovenaan bij den Kapitein von GEUSAU, maar waar worden onderwijzers in dit vak opgeleid?

De VOORZITTER: Ik stel U voor thans eene pauze te houden.

Daartoe wordt besloten.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Gedurende de pauze hebben de Heeren DE VRIES en HOFDIJK mij medegedeeld, dat de voorgestelde candidaten, zijnde de Heeren A. J. C. Buijsman, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, E. P. Weber, Res. 2e Luitenant bij het Regiment Grenadiers en Jagers te 's-Gravenhage; H. C. van der Lelij, 1e Luitenant der Infanterie te Groningen, en A. Sprée, 1e Luitenant der Cavalerie te Zutphen, met algemeene stemmen zijn aangenomen. Ik dank de beide heeren voor de genomen moeite en de hulp, welke zij den

Secretaris hebben verleend, en geef nu het woord aan den Heer TUIJT.

De Heer TUIJT: Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren. Wanneer ik het waag om heden avond in uw midden het woord te vragen naar aanleiding van het gesprokene door den Kapitein ALTING VON GEUSAU, is het niet de lust om met hem in debat te treden over de verschillende onderdeelen van het door hem zoo glashelder voorgestelde systeem en de moeilijkheden, welke zich in de practijk daarbij allicht zullen voordoen, als wel meer om het te bezien van het standpunt van den verlofsofficier, een standpunt, dat door den Kapitein VON GEUSAU moeilijk kon worden ingenomen.

We gevoelen allen, dat aan het verlofskader groote gebreken kleven onder het tegenwoordige stelsel en maar al te waar zijn helaas de woorden van bladz. 188: „er zijn heel wat onderofficieren en korporaals bij de militie aangesteld, wier gezag op losse schroeven staat”.

Mijne Heeren! Wanneer we dat moeten getuigen van ons oorlogskader in tijd van vrede, nu oudere collega's achter hen staan om hun gezag te ondersteunen, nu politiekamer en provoost kunnen helpen om dat gezag te handhaven, nu het slechts geldt het uitvoeren van vredesbevelen, waar gemakzucht en luiheid zich tegen verzetten en het niet gaat om op te offeren zijn leven, op bevel van dien dan voor zijne oorlogstaak alleen staanden meerdere....

De aanklacht is te ernstig, dan dat niet elk streven naar verbetering met vreugde moet worden begroet.

De eerste vraag, die zich hierbij nu voordoet, moet wel zijn naar de oorzaak van dit alles en hierop bestaat m. i. slechts één antwoord: ons verlofskader wordt bekleed met *het zelfde gezag* als actief dienende ranggenooten, zonder te bezitten ongeveer *gelijke bekwaamheden*, terwijl van hen *de zelfde diensten* worden verlangd.

Hiervoor nu is onze soldaat niet blind: hij voelt zeer goed het onderscheid tusschen actief en verlofskader, merkt zeer goed op de grove fouten, door dit kader gemaakt, en wanneer het te bar wordt, het slechts als medelooper bijwonen der

oefeningen; hierdoor verliest hij alle ontzag voor zulk een meerdere; ergcr nog: ook het goede verlofskader wordt niet meer voor vol aangezien, ja, ten slotte lijdt het gezag van het actieve kader mede.

Dit nu heeft de Kapitein von GEUSAU diep gevoeld en natuurlijk kreeg het te veel theoretische der opleiding de schuld: opleiding in den troep zou practisch verlofskader vormen, menschen, gewoon om soldaten aan te voeren en practisch zeer ervaren in alles wat des krijgsmans is; weg met zwarte boekjes en theorie: de practische vorming in de compagnie zal als van zelf de aanvoerders naar voren doen komen! Is dan echter de Kapitein von GEUSAU niet bang, dat wel „voormannen”, doch geene aanvoerders zullen geboren worden en ware het dan niet beter, aan die mannen den rang van soldaat eerste klasse toe te kennen?

Een aanvoerder moet meer zijn dan een „primus inter pares”: hij moet begrijpen het *waarom* zijner handelingen en dit slechts zal hij kunnen leeren uit boekjes op de grauwe theorie-uren. Dit zal hem zelfvertrouwen geven bij het uitvoeren zijner handelingen, terwijl het leeren naslaan en begrijpen, wat neergeschreven staat in die zwarte boekjes, zijn geheugen te hulp zal komen en vooral later, bij de herhalings-oefeningen, hem in staat zal stellen, nog eens na te gaan wat hij noodig heeft, doch vooral ook om de wijzigingen in zich op te nemen.

Hieruit volgt, dat ieder verlofskaderlid in het bezit behoort te zijn van een ruim uittreksel uit de reglementen, waarop hem de benoodigde verbeterbladen vóór of bij zijne opkomst voor herhalingsoefeningen moeten worden verstrekt. De opleiding tot korporaal zal, hiermede stem ik geheel overeen met den Kapitein von GEUSAU, beter compagnies- dan bataljonsgewijze kunnen plaats grijpen.

Wat de verlofs-onderofficieren betreft, vooral van hen moet getuigd worden, dat velen niet voldoen aan matig gestelde eischen en zelfs de Kapitein von GEUSAU, zoo uitgesproken voor eene in hoofdzaak practische vorming, eischt voor hen eene bijzondere opleiding in vakkennis; practisch evenwel wenscht hij hen alleen als aanvoerder te kunnen doen optreden.

Hiermede begint nu m. i. de groote fout in de vorming onzer verlofs-onderofficieren: wat toch is het verschil tusschen „kunnen verklaren en commandeeren” en het „kunnen onderwijzen” van verschillende militaire vakken?

De zelfde fout, als begaan wordt bij de academische opleiding onzer leeraren aan Gymnasia en H. B. S., waar wel voldoende kennis aan den candidaat wordt bijgebracht, doch totaal verzwegen wordt hoe later een deel dier kennis aan anderen zal moeten worden medegedeed en alle begin-oefeningen voor aanstaande docenten ontbreken, begaan wij bij de vorming van ons verlofskader en dat in een vak, zoo bij uitstek practisch als het militaire.

De gevolgen blijven dan ook niet uit: het toepassen van het geleerde, doch vooral het uitvoeren daarvan en het opmerken der hierbij gemaakte fouten is den zoo gevormden onderofficier onmogelijk; hij beheerscht de sectie nimmer, in welken toestand zij zich ook bevindt, omdat hij niet vertrouwd is met het geven van onderwijs, eerst aan kleine, later aan grootere klassen, en terwijl hij meer slachtoffer dan schuld is, wordt hij gebrandmerkt als een in den troep onbruikbaar onderofficier.

De gevolgen hiervan zijn tweeledig: niet alleen merkt de troep zeer goed, dat de verlofs-onderofficier slechts als bijlooper wordt gebruikt, doch tevens — en ik zou niet weten wat van beiden wel het ergste is — gevoelt de onderofficier zich zelf minderwaardig, gekwetst in zijn gevoel van eigenwaarde, verliest hij allen lust in den dienst en gaat even als de gewone milicien hard verlangen naar het einde

Men eische, ook voor den verlofs-onderofficier, dat hij in staat zij, als onderwijzer op te treden bij exercitie, voorbereidende schietoefeningen en velddienst en hiermede worde gedurende de opleiding in de eerste plaats rekening gehouden.

Dit onderwijs geven zal hij moeten leeren, in den beginne door het geven van „onderlinge instructie”, later op de manschappen der compagnie, waarom het, ook met het oog op de gezamenlijke theorielessen, wellicht gewenscht blijft, de verlofs-onderofficieren enkele middagen onder een daartoe aangewezen officier te vereenigen tot eene opleidingsklasse.

Of voor de onderofficieren eene bevordering zonder examen even als voor de korporaals zou kunnen plaats grijpen, zou ik niet durven beslissen; het geringe aantal plaatsen en de volgorde op de ranglijst, benevens de eenheid der beoordeeling maken een examen wenschelijk; in ieder geval zou de beoordeeling zoowel van den compagnies-commandant als van den officier, belast geweest met de opleiding, omtrent elk der adspiranten volledig aan de examencommissie behooren te worden overgelegd, opdat zij, na kennismeming daarvan, haar oordeel zou kunnen uitspreken.

Wat de vorming der verlofsofficieren betreft, het deed mij persoonlijk groot genoegen te vernemen, dat de Kapitein von GEUSAU hieromtrent in vele opzichten de zelfde opvatting huldigt als door mij in 1906 in *De Militaire Gids* (afl. 12) werd neêrgeschreven en te oordeelen naar de gunstige getuigenis omtrent velen onzer, schijnt aan de opleiding der reserve-officieren thans slechts weinig te ontbreken. Toch blijven er m. i. nog enkele desiderata over.

Zeker zijn er in de laatste jaren weer belangrijke verbeteringen gebracht in de voorschriften en opleiding voor het Reservekader, doch de resultaten zijn nog altijd zeer pover en het gebrek aan verlofsofficieren blijft nijpend.

Geheel onaangeroerd gelaten door den Kapitein von GEUSAU was de voorbereidende vorming van verlofskader buiten het leger, waarmede door den Minister van Oorlog verleden jaar eene proef is genomen, 1) welke proef dit jaar weder zal worden voortgezet en die vooral voor het Reservekader van veel belang schijnt te zullen worden. Immers, wanneer het mogelijk blijkt buiten het leger, zonder schade voor hunne studie en met zeer weinige kosten voor het rijk, de meer ontwikkelde jongelieden tot bruikbare verlofskorporaals en onderofficieren voor het leger te vormen, zal, zonder te kort te doen aan de militaire eischen, hun verblijf in de kazerne met een evenredig deel kunnen worden ingekort 2); de bezwaren tegen het

1) Met het korps der Koninklijke Nederlandsche Weerbaarheids-Vereeniging.

2) Zooals voor den „Einjährige“ in Duitschland.

zich verbinden bij het Reservekader zullen worden omgezet in voordeelen, doch bovenal — en hiermede stemt de Kapitein von GEUSAU zeker volkomen met mij in — heeft men het door een bij het in dienst treden af te nemen herexamen volkomen in de hand, allen te weren van eene *verbintenis* bij het Reservekader, die ongeschikt blijken om tot officier te worden opgeleid.

Ik voor mij, die sinds eenige jaren het genoeg heb, de voorbereidende oefeningen van die jongelieden te leiden, acht vooral in de grootere steden, waar voldoende manschappen voor onderling onderricht aanwezig zijn en wanneer deelgenomen wordt gedurende p.m. 14 dagen aan een kamp ter verdere opleiding in den velddienst en gevechts-exercitiën, de vorming van bruikbare onderofficieren buiten het leger zeer wel mogelijk.

Wat de opleiding van het Reservekader zelf betreft, hierbij staan nog meer dan voor den militie-onderofficier de eischen van het zelf onderricht kunnen geven op den voorgrond. Een reserve-officier, later slechts in staat om op de binnenplaats z.g. te surveilleeren bij onderwijzers, die het oneindig veel beter kennen dan hijzelf, is een paskwil, — s. v. v.

Voor al door het groote tekort aan actieve officieren in de zomermaanden moet hij volkomen in staat zijn, de plaats van een der beroepsluitenants te vervullen, waardoor zeer hooge eischen gesteld worden aan zijne opleiding.

Veel te weinig nu wordt in dienst rekening gehouden met de algemeene ontwikkeling en het daardoor oneindig veel sneller opnemen der leerstof door kaderreservisten en zelfs de Kapitein von GEUSAU ontkomt hieraan niet, door den adspirant-vaandrags eene opleiding te willen geven als de milicien-korporaals.

Reeds in den beginne moet de opleiding dat hoogere doel, dat tot de sterren voert, voor oogen hebben. De burger-scholier of jong student moet niet alleen wat militaire vaardigheid worden bijgebracht, hij moet worden gevormd tot officier, worden gesleurd uit zijne onverschilligheid voor alles wat den dienst betreft en hem moet worden verklaard

het doel, het waarom van alle militaire handelingen, kortom hij moet worden „begeistert”. Dan eerst zal hij in staat zijn op spot en hoon van zijne makkers te antwoorden, te gevoelen de zware verplichtingen, die op hem rusten, zich in te denken in het wezen van het leger, om later in te nemen zijne juiste plaats als officier, zelf doende wat gedaan moet worden en eischende van zijne minderen op de juiste wijze, wat hij eischen moet.

Het vormen van opleidingsklassen zal dus ook hier noodzakelijk zijn, doch men verzuime niet, hen enkele dagen per week met de compagnie te doen medeuitrukken, opdat ook het karakter van en de omgang met de gewone miliciens geleerd worde.

Aan het einde dezer opleiding zullen weder examina moeten plaats hebben, doch ook hierbij moeten de rapporten van den betrokken compagnies-commandant en den officier, belast met de opleiding, worden overgelegd. Aanbeveling kan het wellicht verdienen om de gelegenheid tot het afleggen van examenen veelvuldig te geven, opdat de buitengewoon militair aangelegden en ijverigen in de gelegenheid zijn, hiervan bewijzen af te leggen.

Men verlichte echter de examens niet; nimmer hoorde ik klachten over te zware examenprogramma's, doch steeds golden die de wijze der opleiding.

Onmogelijk toch kunnen we het onderricht aan reservisten toevertrouwen aan onderofficieren; jongelieden, die steeds onderwijs ontvangen van hoogleraren en onze beste docenten, kunnen niet bevredigd worden door een reglementenhoofdig onderofficier, al behoort hij ook tot de besten onzer militaire onderwijzers.

De officieren behooren hunne toekomstige collega's persoonlijk op te leiden en te vormen, waartoe vooral op de wintercursussen zulk eene uitstekende gelegenheid bestaat. Dan zal men verwonderd staan over de resultaten, in zulk een cursus bereikt, en slechts enkele weken practische dienst zullen voldoende zijn om hen in staat te stellen, het examen voor een hooger rang af te leggen.

Men zal het niet betreuren, zijne beste officieren voor dit

onderricht te hebben afgestaan, wanneer later blijkt, welke hogere eischen aan den reserve-officier zullen kunnen worden gesteld bij onderwijs en oefeningen; als hij inderdaad in staat blijkt, de plaats van een ontbrekend officier in te nemen en een deel der opleiding voor zijne rekening te nemen, dan zal men onze opkomst voor herhalingsoefeningen niet meer beschouwen als een noodzakelijk kwaad voor leger en schatkist, zooals thans helaas het geval is; zullen wij na afloop daarvan voldaan naar huis gaan met de wetenschap, onszelf en anderen meer weerbaar te hebben gemaakt, zullen we niet alleen uit de cijfers der oorlogsorganisatie, doch inderdaad gevoelen, dat het vaderland ons nog noodig heeft, en er niet aan denken, onmiddellijk na afloop van onze eerste verbintenis ontslag aan te vragen. Dan eerst zullen we alle onze studiegenooten kunnen opwekken, zich bij het Reservekader te verbinden en zal het reusachtig tekort aan verlofsofficieren en kader inderdaad verminderen; dan eerst zal mogen worden uitgebreid het leger, doch ook dan eerst zal men mogen spreken van een vrijheidlievend Nederland, dat alles voor zijne vrijheid over heeft.

De VOORZITTER: Alsnu geef ik het woord aan den Heer VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDÉ, die het nog gevraagd heeft.

De Heer VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDÉ: Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren! Het is niet zonder eenigen schroom, dat ik het woord gevraagd heb, waar ik mij omringd zie door personen, die schier allen, door hunne grootere ervaring op militair gebied, meer dan ik bevoegd zijn in het bespreken der onderwerpen, welke hier behandeld worden.

En zoo ik zulks nochtans deed, dan geschiedde dit niet om eenige critiek uit te oefenen op de geachte sprekers, die vóór mij optraden — deze gedachte zij verre van mij — maar slechts om enkele oogenblikken stil te staan bij: 1. de opleiding tot, en 2. de positie van den reserve-officier bij het wapen der Infanterie, bezien van het standpunt van den verlofsofficier.

Maar vooraf zij het mij vergund, openlijk dank te zeggen voor de zoo waardeerende woorden, door den Kapitein Jhr. ALTING VON GEUSAU aan het Reservekader gewijd, woorden, die te meer op prijs te stellen zijn, waar helaas nog vele beroepsofficieren eene andere meening jegens het Reservekader zijn toegedaan.

Overgaande nu tot mijn eerste punt: de opleiding tot reserve-officier, meen ik, dat het zwaartepunt hierbij gelegen moet zijn in de *practische* vorming van den reservist. Te veel ziet men m. i. in de opkomst onder de wapenen eene aanvulling van het theoretische onderwijs, op korporaals-sergeants- of vaandragscursus gedurende de wintermaanden genoten, in stede van dat onderwijs te beschouwen als het wetenschappelijk complement van de, bij den troep opgedane, praktijk.

Zoo min mogelijk op de kaart met blokjes, zoo veel mogelijk in het terrein met soldaten. Terecht zeide de inleider: „Men kan het aanvoeren van soldaten alleen leeren met soldaten, even goed als men het schieten moet leeren met scherpe patronen en niet in hoofdzaak met touwtjes en het zuurkool eten met zuurkool en niet met doperwten”.

Immers, *aanvoeren* is de taak, waartoe het verlofskader geroepen is, niet *instructeur zijn*. Juist door dit verschil zal en kan de opleiding van beroeps- en verlofskader verschillen en kan men een recruit en een leerjongen niet met elkander vergelijken, omdat de laatste een beroepswerkman wordt en de eerste niet.

En komt dit aanvoeren nu bij de tegenwoordige opleiding wel voldoende tot zijn recht? Ik meen, dat het antwoord niet geheel bevestigend kan luiden. Een stap in de goede richting zijn wij gegaan nu het verlofskader in ancienneteit gelijk opgaat met het beroepskader.

Vroeger toch kreeg de reservist bij velddienstoefeningen *hoogst zelden* een commando, thans *zeer vaak*, ik zou willen *altijd*. Ik spreek van velddienstoefeningen, omdat aan dezen dienst m. i. de grootste waarde moet toegekend worden voor het verlofskader.

Gesloten exercitiën toch zullen in oorlogstijd zelden meer voorkomen en is alsdan het beroepskader waarschijnlijk in

voldoend getal aanwezig. Maar de velddienst, met zijne ontelbare schakeeringen, waarbij zich telkens verschillende toestanden voordoen, is bij uitstek geschikt om den reservist te vormen tot aanvoerder en uitvoerder van bevelen. Door hem telkens en telkens weer te beoefenen, zal hij leeren scherp en vlug een toestand te overzien, kort en duidelijk de noodige bevelen te geven, krachtig en op het juiste oogenblik op te treden. Het zou daarom m. i. wenschelijk zijn om bijv. het Reservekader telkenmale te verdeelen over de compagnieën, welke eene velddienstoefening houden en die compagnieën dan op volle sterkte te brengen. Het schieten en het gesloten exerceeren zouden dan door de reservisten gezamenlijk kunnen beoefend worden.

Die volle sterkte is m. i. onmisbaar voor eene goede opleiding; doet de zelfstandige onderdeelen tot hun recht komen en plaatst de bevelvoering in een scherper licht.

Zoo even stelde ik naast de aanvoering het bevel. Zoowel toch het uitvoeren als het geven van bevelen zal van het verlofskader gevraagd worden. En daartoe is een *zelfstandig* optreden voor het verlofskader een eerste vereischte. Eerst dan zal het voelen, wat het aan kennis ontbreekt, zal het leeren met de soldaten om te gaan en zal men niet meer hooren: dit of dat weet ik niet, want ik behoort tot de reserve of de militie, zal het verlofskader meer kunnen voldoen aan de eischen, die men er aan mag stellen.

En waar ik thans de zelfstandigheid als iets onmisbaars voor den reservist wensch aan te toonen, daar ben ik genaderd tot mijn tweede punt: de positie van den reserve-officier. Deze toch is niet, wat zij wezen kan en moet. Immers, in plaats van naast het beroepskader te staan, staat het verlofskader er achter. Geen zelfstandig commando, doch steeds een optreden gecontroleerd door beroepskader. En die eeuwige contrôle: U allen is bekend hoe onaangenaam zij is. Men behoeft slechts te lezen, wat de historie bewaard heeft aangaande de gedeputeerden te velde. Zij wekt wantrouwen, een wantrouwen, dat in twee opzichten nadeelig werkt. Vooreerst doodt het maar al te vaak de ambitie van den reservist, daar hij er zelden de gelegenheid door krijgt om

op eigen initiatief te handelen en mitsdien te toonen zijn gezond verstand, anderzijds voedt het het denkbeeld bij de anderen, dat de reservist niet berekend is voor zijne taak.

En dit laatste nu wordt m. i. ten onrechte verondersteld. Van verschillende zijden toch wordt erkend, dat de reserve goed bruikbare krachten oplevert.

Welnu, moge dan de reservist, die voor bevordering in aanmerking komt en haar verkregen heeft, de plaats innemen, waarop hij recht heeft. Ook wij, reserve-officieren, hebben den eed van trouw aan het vaandel afgelegd, een eed dien wij houden zullen tot in den dood.

In *tijd van oorlog*, wanneer de kogel niet vraagt wien hij velt, kent men geen verlofs- en beroepskader, is er slechts *kader*.

Laat dan die eenheid ook in *vredestijd* daar zijn, laten wij als leden van één korps hand aan hand samenwerken. Dan, maar dan ook alleen, zal het leger kunnen volbrengen de grootsche taak, die er op rust: de verdediging der rechten van Vorstin en Vaderland.

De VOORZITTER: Verlangt nu nog een van de heeren het woord?

De Heer BERGANSIUS: Ja, gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De VOORZITTER: Dan is het woord aan den Heer BERGANSIUS.

De Heer BERGANSIUS: Slechts een paar woorden, Mijnheer de Voorzitter, over het Reservekader bij de Bereden-Artillerie, 1) aanknoopende aan hetgeen door U gezegd is naar aanleiding van de rede van den Heer VON GEUSAU in December j.l., n.l.: om een goed korporaal te kunnen zijn, moet men vooraf een goed en ervaren soldaat zijn geweest, in casu dus stukrijder, kanonnier, richter en zoo verder.

Ik heb die woorden overwogen en mij afgevraagd, of het, bij de bestaande regeling der opleiding van den adspirant-kornet mogelijk is, aan dezen eisch te voldoen.

1) 1e categorie.

De eerste diensttijd telt 8 maanden. Binnen 3 maanden moet de bevordering tot korporaal, 2 maanden later die tot wachtmeester, $1\frac{1}{2}$ maand later die tot kornet plaats hebben om in de gelegenheid te zijn nog de voorgeschreven $1\frac{1}{2}$ maand in laatstgenoemden rang te dienen. Wordt hieraan niet voldaan, dan moet in het 2e jaar het achterstallige worden ingehaald. Wordt in het 1e jaar de kornetsrang niet bereikt, dan moet deze in het 2e jaar worden behaald. Gelukt dit niet, dan ging, tot voor kort, de reservist in het 3e jaar over bij een onbereden wapen. Thans wordt hij, militieplichtig zijnde, van zijne vrijwillige verbintenis ontheven en wordt milicien.

Deze bepalingen zijn streng. Zij vormen een sterken prikkel tot inspanning. Maar ik vraag mij af, of het mogelijk is in den vermelden tijd te voldoen aan den eisch, achtereenvolgens te zijn: ervaren soldaat, korporaal, stuks-commandant, zelfs al houdt men rekening met het intellectueel gehalte der adspiranten.

Het is een feit, dat het aantal reserve-officieren bij de Bereden-Artillerie gering is; tevens, dat bij de examens blijkt, dat de practische ervaring, welke bij den rang van korporaal en wachtmeester behooren, te wenschen overlaat. Men staat bij die examens immer tusschen twee vuren. Eenerzijds de strenge bepalingen, anderzijds de rang en hetgeen daarvoor naar den gewonen maatstaf wordt vereischt. Het kan niet worden verheeld, dat de vervulling van de verschillende diensten in den korporaals- en wachtmeestersrang meermalen mindere bevrediging wekt.

Ik vraag mij echter af of het, zelfs bij groote inspanning van onderwijzer en leerling, mogelijk is, in deze korte periode de noodige practische ervaring op te doen, welke naar den algemeenen maatstaf voor de behoorlijke vervulling der beide rangen noodig is. Ervaring eischt tijd.

Voor mij ligt in het stellen der vraag tevens de beantwoording besloten.

Ik acht het van belang, deze zaak hier te bespreken, want er dreigt uit de bestaande regeling gevaar voor de instelling, welke ik een warm hart toedraag.

Is er geen uitweg? M. i. ja.

De opleiding tot kornet is eene officiersopleiding. 1) Welnu, men volge daarbij den weg der opleiding aan de K. M. A. Het is bij deze instelling mogelijk in eens van cadet of cadet-korporaal officier te worden.

Men kan aan het besproken dilemma ontkomen, door de rangen van reserve-korporaal en wachtmeester af te schaffen en den adspirant van den eersten tot den laatsten dag regelrecht op te leiden tot officier. 2)

Wellicht levert dit een uitweg om aan de bestaande moeilijkheden te ontkomen, welke een gevaar voor den bloei der instelling opleveren. Mijne ervaring beperkt zich tot het 2e Regiment Veld-Artillerie, maar ik kan het niet verhelen, dat, voor zooverre die ervaring strekt, het optreden der reservisten *als* korporaal en *als* wachtmeester meermalen onbevredigd laat.

Welnu, men make hen geen korporaal en wachtmeester, maar leide hen regelrecht op tot kornet.

En dit is heel goed mogelijk. Thans mag de reserve-wachtmeester buiten de kazerne wonen. Men late den adspirant van den beginne af aan, buiten de kazerne wonen. Als hij aan de oefeningen deelneemt, geschiedt dit onder toezicht van een officier en vervult hij afwisselend, ter zijner instructie,

1) De opleiding van het reservekader der 1e categorie beoogt niet het vormen van reserve-korporaals, wachtmeesters en kornets, maar *uitsluitend* van kornets. De reservist treedt als adspirant-*kornet* in dienst. De rangen: reserve-korporaal en wachtmeester doen alleen dienst als *trappen bij de opleiding*, trappen — mag ik het rondit zeggen — meer geschikt om als *struikelblok* te dienen dan om aan die opleiding ten goede te komen. Zij stichten verwarring van denkbeelden.

Het zij mij vergund dit, ter verduidelijking, aan het gesprokene toe te voegen.

2) De cadet, die een rang bekleedt, doet *geen examen voor dien rang*. Hij wordt ook niet geacht alle verplichtingen, bij den troep aan dien rang verbonden, naar behooren te kunnen vervullen.

Het zijn, bij nadere beschouwing, eigenlijk de examens, die het dilemma veroorzaken en de verwarring stichten, meer dan de strepen. Men kan n.l., bij goed gedrag en ijver, zonder examen den *titulaires* rang van korporaal en wachtmeester toekennen, ter wille van eene gemakkelijker verhouding tot den troep.

de plaats van geleider, stuks-commandant, sectie-commandant, ook vuurleider. Daarin ligt niets vreemds. Ook manschappen treden, voor instructie-doelinden, af en toe als stuks-commandant, zelfs als sectie-commandant en vuurleider op. Aan de verrichtingen van den inwendigen dienst neme hij slechts deel voor zoo veel voor zijne instructie noodig.

Op deze wijze wordt de aanraking met den troep beperkt en regelt zij zich uitsluitend naar de eischen zijner instructie. *De tijd van opleiding kan ten volle tot het bereiken van het beoogde doel worden benut.*

Hiermede, Mijnheer de Voorzitter, heb ik gezegd, wat ik, in het belang van het Reservekader, gaarne wilde zeggen.

De VOORZITTER: Alvorens den Heer ALTING VON GEUSAU het woord te geven, zoude ik hem nog eene kleine inlichting willen vragen.

Op bladz. 200 van de IIIe Aflevering staat: „Ik meen echter, dat dit uitzondering moet blijven, want vermits in vier maanden slechts weinigen het tot een eenigszins behoorlijk soldaat kunnen brengen, is de kans gering, dat er een bruikbaar korporaal kan worden verkregen, enz.”.

En op bladz. 194 van de zelfde aflevering lees ik: „Op 10 Juli doet de compagnies-commandant aan den bataljons-commandant eene voordracht voor aanstelling tot korporaal, enz.”.

Gaarne zoude ik nu wenschen te vernemen, op welken grond van den achtmaander in vier maanden tijds na zijne indiensttreding reeds een „korporaal” is te verkrijgen, terwijl in den zelfden tijd van den viermaander nog geen behoorlijk „soldaat” is te verwachten.

Ik geef thans het woord aan den Heer ALTING VON GEUSAU, onder opmerking, dat het tien minuten vóór half elf is.

De Heer ALTING VON GEUSAU: Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren. In de eerste plaats betuig ik aan allen mijn beleefden dank voor de groote belangstelling, die mijne voordracht mocht ondervinden.

Dat verschil van meening na mijne voordracht van 18 December niet zou uitblijven, heb ik verwacht.

Alvorens over te gaan tot het beantwoorden van de verschillende sprekers, wil ik echter met groote voldoening twee zaken constateeren.

1e. Dat van hoogerhand eene proefneming op ruime schaal is bevolen met het stelsel van kadervorming uit de militie, zooals dit door mij werd ontwikkeld en waarbij men zich heeft beijverd om mijne voordracht zoo getrouw mogelijk te belichamen in de gegeven aanschrijving.

Dit stemt mij reeds tot groote vreugde, maar meer nog:

2e. Dat van hoogerhand in de bevelen voor de gewone kaderopleiding reeds is rekening gehouden met mijn hoofdbezwaar tegen de verleden jaar gevolgde wijze van kadervorming, n.l. de keuze der op te leiden miliciens. Daarvoor is thans veel meer tijd uitgetrokken.

Zelfs wanneer uit de ter zake inkomende rapporten mocht blijken, dat mijne wijze van kadervorming geene instemming vindt, dan zal ik er mij toch nog in verheugen, te hebben medegewerkt tot het uitroeien van de methode 1908.

Ik zal thans in de eerste plaats den Heer ROELL beantwoorden, daar deze spreker mij mededeelde de vergadering niet tot het einde te kunnen bijwonen, wanneer het laat mocht worden.

De Heer RÖELL was, naar ik meen, te Utrecht belast met de kaderschool. Ik weet uit goede bron, dat die hem buitengewoon ter harte gaat en daaruit verklaart zich ten deele de voorkeur voor de opleiding aan de kaderschool boven die door den compagnies-commandant. Ik heb de militaire bekwaamheid volstrekt niet weggecijferd, maar ik heb vooral gewezen op andere factoren naast die militaire bekwaamheid, factoren, die zeer zwaar wegen. Dat de maatstaf van beoordeeling overal gelijk zou moeten zijn, komt mij niet noodzakelijk voor, ook na zijn betoog gehoord te hebben. Dat een milicien-sergeant bij de eene compagnie naar geheel gelijken maatstaf moet beoordeeld worden als bij eene andere compagnie, doet er niet toe, wanneer hij maar een goed aanvoerder is. Eenvormigheid is geen vereischte. Overplaatsing van kader noemde ik zeer ongewenscht, omdat er altijd verschil van inzicht zal blijven, en ik betoogde ook,

dat die niet noodig was. Bij Kapitein A. zal de man goed voldoen, terwijl hij bij een anderen compagnies-commandant minder goed zal voldoen, omdat hij hem niet heeft opgeleid.

Het hoofdbezwaar tegen de centrale opleiding is, dat er geen tijd overblijft voor het *kiezen* van de meest gewenschte elementen. Eerst het kiezen en dan de opleiding. Wanneer de tijd te kort is, beknibbel dan niet op de keuze, maar liever op de opleiding. Bij het stelsel van den Heer ROËLL treedt dat te veel op den achtergrond. In mijn stelsel is geen bepaalde troep voor de opleiding noodig. Daarvoor heb ik mijne militie. Wie uitmunt door de eigenschappen, in mijne voordracht aangegeven, wordt aangesteld tot korporaal en later tot sergeant.

Wat de verschillende wapens aangaat, ik heb uitsluitend het oog gehad op de Infanterie. De Heer WIRRETT wees ook reeds op de eischen der Vesting-Artillerie en der bereden wapens. Ik wil daar niet veel over strijden, omdat ons verschil voor een groot deel voortspuit uit de verschillende eischen, die moeten worden vervuld bij infanterie-kader tegenover die van andere wapens.

1 December gaat de lichting van de 8-maanders met groot verlot en dan is de opleiding van het militiekader geheel afgelopen. Na 1 December valt in mijn stelsel alle verdere opleiding van militiekader weg.

De Heer ROËLL verkoos den militie-luitenant boven den reserve-officier. Ik weet niet hoe de laatste bij de Artillerie heeft voldaan, maar als ik goed ben ingelicht, is het aantal reserve-officieren daar zóó gering, dat eene vergelijking zeer moeilijk valt. Ik meen, dat de intermitterende opleiding van den reserve-officier eene zeer groote reden is voor diens meerdere bruikbaarheid, ook omdat hij veel ouder is bij zijne aanstelling tot officier. De Heer GEILL heeft reeds eene hoogst waardevolle aanvulling gegeven van hetgeen ik zeide over de reserve-officieren. Ik breng dezen spreker ook mijn dank voor zijne zeer welwillende beoordeeling van mijn arbeid.

Uit zijne rede heb ik opgemaakt, dat de Heer ROËLL de vaandrijs toch ook wil behouden.

De gloedvolle rede over morcelen kaderplicht heeft zeker ieder, en ook ik, met belangstelling gehoord.

Het zal aan de geachte vergadering niet zijn ontgaan, dat het betoog van den Heer WITTERT was eene aanvulling van het mijne op het gebied der Vesting-Artillerie en der bereden wapens, eene aanvulling, waaromtrent wij ons te voren hadden verstaan. Ik breng dien spreker en ook den Heer BERGANSIUS hier mijn dank voor de moeite, die zij zich wel hebben willen geven om een helder licht te laten schijnen op de voordeelen der compagnies-opleiding en voor de uiteenzetting der verschilpunten, die zich bij die andere wapens voordoen.

Hunne belangrijke beschouwingen stemden mij dankbaar over mijne voorzichtigheid om mij niet zelf aan de andere wapens te wagen; ik hoorde menige opmerking, die ik dan zeker over het hoofd zou hebben gezien.

De Voorzitter heeft reeds aan het slot van mijne voordracht zelve zijne meening gegeven omtrent de vorming van verlofskader. Bij aandachtige lezing van de opmerkingen van Z.H.E.G. rees bij mij de schuchtere vraag, of ik wel goed begrepen ben.

Niets ligt verder van mij af dan in oorlogstijd verschil te willen maken tusschen *beroepskader* en *verlofskader*. Mijne bedoeling is juist geweest om eene naar mijne meening betere methode aan te geven tot het vormen van aanvoerders *voor den oorlog*. Ik zeide geene examen-artisten, maar mannen, bruikbaar voor den oorlog (bladz. 206, 13e en 14e regel v. b.).

Aan het beroepskader stel ik *borendien* den eisch, dat het geschikt is voor instructeur en allerlei vredesbaantjes (menage-meester, wacht-commandant, jalonneur op de parade, afhalen van lotelingen enz.). De Voorzitter stelt aan het militiekader *ook* den eisch, als instructeur te kunnen optreden; ik meen evenwel, dat dit standpunt sedert lang verlaten is. Ik had natuurlijk niet het oog op die milicien-sergeanten, die vrijwillig langer onder de wapens blijven en wèl als instructeurs worden bekwaamd en gebruikt.

De vergelijking van den leerjongen-werkman-opzichter komt mij voor hier minder van toepassing te zijn, waar juist de

moreele factoren, die ik in den aanvoerder wensch, zoo oneindig veel zwaarder wegen dan de vakkennis.

Ik heb juist getracht uiteen te zetten, dat de verhouding van den aanvoerder tot zijne minderen moet zijn gebaseerd op eene superioriteit van ander gehálte dan die van een opzichter tot den werkman.

Wilde men met de vorming van militiekader wachten tot na het tijdperk der manoeuvres, dan zou men deze adspiranten zeker veel langer moeten laten dienen dan de andere miliciens en ik zou het zulk een groot voordeel achten, wanneer dit kon worden vermeden. De eenige reden waarom de beste elementen zich aan de kaderopleiding onttrekken, is gelegen in dat nadienen. Ik meen, dat men dit kan vermijden in de door mij aangegeven methode en dan nog betere elementen op de aanvoedersplaatsen krijgt.

De Voorzitter ziet op bladz. 226 niet in, waarom aan den vrijwilliger andere eischen gesteld moeten worden dan aan den milicien om een rang te behalen. Beiden moeten volgens Z.H.E.G. in de eerste plaats aanvoerder en eerst daarna instructeur zijn. Intusschen vermeent de Voorzitter toch op bladz. 227, dat er verschil in opleiding kan bestaan van het lagere kader — de korporaals en de sergeanten — en de verlofsofficieren, omdat die in hoofdzaak aanvoeders moeten zijn. Zeer zou ik het op prijs stellen te mogen vernemen, hoe de Voorzitter zich dit verschil in opleiding denkt.

Ik geloof, dat door den Voorzitter grootendeels uit het oog wordt verloren, dat er vooral sedert de invoering van den persoonlijken dienstplicht een groot verschil is gekomen tusschen den milicien, dien men voor eene aanvoedersplaats denkt te bestemmen en den vrijwilliger, die in Kampen of bij het regiment in dienst treedt en bevordering wil maken. Met de erkenning van dit verschil staat of valt niet alleen mijne uiteenzetting van de vorming van verlofskader, maar ook die, welke thans wordt gevolgd. Bij den milicien kan en moet men kiezen uit 60 à 70 menschen voor enkele plaatsen; bij den vrijwilliger leidt men op wie zich aanbieden. Bij den milicien *kan* ik het zwaartepunt leggen op de *keuze* en daar die veel gewichtiger is, de op-

leiding op den achtergrond schuiven; bij den vrijwilliger kan ik niet *kiezen* en moet dus veel meer opleiden.

Ik veroorloof mij verder de bescheiden opmerking, dat niet alleen de Kapitein WITTEERT heeft gezegd, dat practijk hoofdzaak is, maar dat ook ik in den beschikbaren tijd heb gepleit voor practische kennis en voor minder glimmende zwarteboekjes*geleerdheid*.

Wanneer de Voorzitter echter het militiekader tevens geschikt wil maken voor instructeur, dan komen de zwarte boekjes weer op den voorgrond.

De Heer VAN AKEN gaf in zijne zeer belangrijke rede geene punten aan, die mij zouden nopen tot een wederwoord. Met groote waardeering hoorde ik zijn pleiten voor betere salariering der officieren en ik hoop, dat hij dat pleit overal zal herhalen, waar hij zich doet hooren. Zijn betoog over kaderplicht zal zeker veler instemming hebben gevonden. Er is veel voor te zeggen om hen, die meer van den Staat profiteeren, ook meer verplichtingen tegenover den Staat op te leggen.

Ik kom thans aan den Heer BOELE, aan wien ik beleefdelyk dank betuig voor de gelegenheid, die hij mij schonk om te voren kennis te nemen van zijne opmerkingen. Hij meent in de eerste plaats, dat ik wel wat luchtig ben heengegleden over de verschillende stelsels van legervorming. Ik heb met opzet alleen gesproken van het bestaande stelsel, omdat ik mij eene beperkte taak *wilde* stellen en wel te wijzen op de gebreken, die kleven aan de tot nu toe gevolgde manier van opleiding van verlofskader en de middelen ter verbetering aan te geven. Nu weet ik zeer goed, dat er vele punten zijn, die nauw met dit vraagstuk verband houden, die ik òf niet, òf terloops heb behandeld, maar hetgeen ik te zeggen had, wilde ik niet verdrinken in allerlei beschouwingen over bijv. kaderplicht, gymnastische oefeningen, volkslegeridealen, legerstelsels enz. Dat de Heer BOELE boven *mijne* voordracht een anderen titel zou wenschen, ja, ik heb lang over dien titel nagedacht, maar alweer ondervonden, dat het kiezen daarvan niet gemakkelijk is. Zoo eng als de titel, die de Heer BOELE mij in overweging geeft, meen ik de zaak toch

ook niet te hebben opgevat. Wanneer de Heer BOELE mij werkelijk heeft begrepen, moet hij toch hebben gezien, dat ik niet alleen pleit voor overbrenging van de kadervorming van den luitenant-adjutant naar den compagnies-commandant, maar den nadruk heb gelegd op het kiezen van de beste elementen voor verlofskader. Zou dat nu niet een eisch zijn, die in *elk* legerstelsel, hoe gek ook, tot zijn recht moet komen?

Ik meen inderdaad, dat er verschil bestaat tusschen de oorlogstaak van een sergeant als aanvoerder en de vredestaak als instructeur. De verlofs-sergeant behoeft alléén te kennen, wat hij voor den oorlog noodig heeft, de vrijwillige sergeant zoowel de vredes- als de oorlogstaak. Ik weet wel, dat in de practijk somtijds milicien-sergeanten als instructeurs en ook voor andere baantjes gebruikt worden en blijken zij daarvoor geschikt, des te beter. Ik heb slechts willen zeggen, dat het geven van onderwijs niet is een der eischen, die de geschiktheid van den milicien-sergeant bepalen. Men gebruikt hen echter ook wel bij gebrek aan beter, zoodat dit niets bewijst. Hij verweet mij op vele punten korthed; dat vond de vergadering zoo kwaad niet.

De Heer BOELE meent, dat wat meer of minder plichtsgevoel van eene kleine groep van militairen (p.m. 250 compagnies-commandanten) niet zoo heel veel gewicht in de schaal legt en hij leidt uit hetgeen ik zeide af, dat ik het weerbaarheidsvraagstuk als een militair onderonsje zou willen beschouwen.

Ja, Mijnheer BOELE, de compagnies-commandant is inderdaad een hoogst gewichtig tusschenlid in elk stelsel van leger-
vorming, omdat hij is de hoogste aanvoerder, die in den oorlog en in vreedestijd nog persoonlijken invloed op zijne minderen kan hebben, om het even of die minderen zijn de tegenwoordig zoo zeer gesmade vrijwilligers, dan wel de fiere, zelfbewuste en niet gekazerneerde volkslegermannen of zelfs de wilde sans-culotte's. Wanneer plichtsgevoel en zelfvertrouwen bij deze categorie van aanvoerders door allerlei omstandigheden verloren gaan, dan zal zelfs het vurigste verlangen van den niet militairen Nederlander om Hollander te zijn en te blijven ons niet kunnen redden. U zult dat zelf gevoelen,

als U eenmaal compagnies-commandant zijt en die taak zult aanvatten met den ernst en de plichtsbetrachting, die ik in U zoo hoog waardeer.

Critiek op het leger vrees ik niet, mits deze niet wordt ingegeven door haat tegen alles wat zweemt naar gezag. Wanneer ik spreek over toestanden, die onze geestkracht verlammen, dan heb ik het oog op de hoe langer hoe gebrokkiger gelegenheid om onze troepen te oefenen, op het zeer breed uitmeten van allerlei kleine gebeurlijkheden, waarbij de handelingen der militaire aanvoerders dikwijls in een hatelijk daglicht worden gesteld. Dan heb ik het oog, Mijne Heeren, op eene critiek, die ten gevolge heeft, dat een oud-militair van bijna 70 jaren, die met zijne Militaire Willemssorde op de borst door de straten der residentie gaat, wordt nageroepen als „moordenaar”.

Zeker worden de gegeven middelen niet immer juist gebruikt, maar niet iedereen is volmaakt, zoodat er voor critiek wel altijd plaats zal zijn.

De Heer BOELE brengt de schietopleiding op het tapijt, vlam vattende op mijne uitlating, dat men het schieten niet leert op touwtjes. Ik wensch echter geen gevolg te geven aan de vriendelijke uitnoodiging om dit vraagstuk hier te behandelen, daar het met de vorming van verlofskader niet rechtstreeks in verband staat en ik — hoezeer omtrent de nieuwe schietmethode eene gevestigde opinie hebbende — mij niet als deskundige daarin op den voorgrond wil laten schuiven. Evenmin ga ik dieper in op de Schiet- en Gymnastiekschool; mijn doel was slechts om te waarschuwen tegen overdrijving, waardoor de lichaamsoefeningen eene te hooge plaats krijgen in vergelijking tot alle andere bekwaamheden te zamen. Nog onlangs las ik in een artikeltje over de voorstellen tot wijziging van de wet op het Militair Onderwijs, dat men de rangorde bij toelating tot de K. M. A. wil bepalen naar de lichamelijke gesteldheid. Zoo doende zou een flinke, stoere kerel, met een geweldige biceps, het meest geschikt zijn om te worden opgeleid tot genie-officier!! Laat ons practisch blijven en niet voor *alle* betrekkingen als hoogste ideaal stellen, dat de man goed kan voetballen.

Ik ben thans genaderd tot de Heeren TUIJT en VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDÉ. Ik waardeer het zeer, dat ook zij in onze vergadering hun oordeel over den reserve-officier hebben doen hooren en heb niet zonder eenige voldoening gehoord, dat ook de reserve-officiëren het niet altijd eens zijn. De een wilde *wel* instructeur zijn, de andere *niet*. Ik heb betoogd, dat zij *geen* instructeur behoeven te zijn.

Wat de zwarte boekjes aangaat, heb ik het wel een beetje erg gemaakt en het gebruik daarvan (met opzet) wel wat overdreven in het licht gesteld. Bij de opleiding kan het naslaan van een boekje geen kwaad. Ik heb wel gezegd: weg met de boekjes, maar het kan toch geen kwaad die binnen het bereik te houden. Ik zie er geen bezwaar in, dat een milicien-korporaal zijne reglementen eens inziet, als ik het maar niet zie. Mijne bedoeling was om aan te toonen, dat niet-boekjesgeleerdheid op den voorgrond moet staan voor verlofskader.

In de wenken, door den Heer TUIJT gegeven omtrent de reserve-officiëren, heb ik veel behartigenswaardigs gevonden. Het meer plaats inruimen voor de opleiding door officieren wordt wel eens te veel uit het oog verloren. Bij de opleiding tot sergeant wordt inderdaad te veel overgelaten aan de beroepssergeanten. De officieren moeten meer instructeur dan inspecteur zijn. De taak van instructeur is meer dankbaar en meer noodig; ik wees daarop reeds met nadruk in mijne voordracht.

De Heer VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDÉ heeft gepleit voor minder contrôle, maar hij heeft daarbij uit het oog verloren, dat wij in vreedestijd verkeerren. Overigens heb ik bij de velddienstoefeningen dikwijls gezien, dat een reserve-officier als instructeur werd gebruikt. De oefeningen wil hij wel wat veel dienstbaar maken voor het vormen van verlofs-officiëren. Wij mogen niet vergeten, dat het opleiden der militie zelve en de oefeningen van de beroepsofficiëren ook eene voorname plaats moeten blijven innemen.

En hiermede, Mijnheer de Voorzitter, meen ik, zij 't ook kort, alle sprekers te hebben beantwoord.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Wanneer ik naga het resultaat

van de besprekingen in de vorige vergadering, waarin de Heer ALTING VON GEUSAU zijn onderwerp inleidde, en van die van heden avond, dan geloof ik, dat onze Vereeniging zich gelukkig mag achten, dat aan hetgeen hier behandeld is reeds van hoogerhand de aandacht is geschonken, door eene proefneming op vrij ruime schaal te doen houden met de opleiding van het kader volgens de door den Heer ALTING VON GEUSAU aangegeven beginselen.

Het voor en tegen daarvan is in onze beide vergaderingen zóó ruimschoots besproken, dat ik vermeen daarop niet meer te moeten ingaan, doch mij te kunnen bepalen tot eene nadere toelichting van het door mij aangevoerde en wel naar aanleiding van hetgeen de Heer BERGANSIUS heeft gezegd ten opzichte van de opleiding van het Reservekader bij de Bereden-Artillerie, volgens de tegenwoordige bepalingen en de daaraan verbonden bezwaren.

Ik vestig allereerst er Uwe aandacht op, dat ik in de vorige vergadering als mijne meening te kennen gaf, dat de opleiding van het lagere kader — korporaals en onderofficieren — anders behoort te zijn dan die der aanstaande reserve-officieren. Dat neemt echter niet weg, dat om goed *aanroerder* te kunnen zijn, men alles zelf goed geleerd moet hebben en kennen, om de *uitvoering* te verzekeren. Ik spreek hierbij uit eigen ondervinding en kan niet genoeg dankbaar zijn voor de opleiding, die ik als jong luitenant heb gehad, en het geluk van te hebben gediend met oude luitenants, onder een strengen kapitein en hoofdofficieren, die verlangden, dat allen de zaken in de puntjes kenden.

In dien ouden tijd werden wij, luitenants, het eerste jaar beschouwd als recruten en moesten wij alle details leeren. waartoe ook onderofficieren beschikbaar werden gesteld. Ik heb daarbij ondervonden, dat, wat men *goed* leert, er in blijft. In lateren tijd, zelfs in hooger rang, heb ik dat leeren apprecieeren; vandaar, dat ik zoo groote waarde toeken aan de grondige opleiding van den soldaat, den korporaal en den onderofficier 1), omdat de daaraan bestede zorg ten

1) Aange teekend zij, dat het wel teekenend is voor eene deugdelijke militaire vorming der soldaten en van het kader, dat in andere landen, waar

goede komt aan den toekomstigen officier, niet het minst aan den reserve-(verlofs-)officier.

Voor de bereden wapens in het bijzonder is dit zeer noodig en komt het mij dan ook gewenscht voor, in het eerste jaar, na *onafgebroken* dienst, den onderofficiersrang te doen behalen door den aspirant-kornet en daarna dezen telken jare gedurende 3 maanden onder de wapenen te doen komen, ten einde opgeleid te worden tot kornet en, na 3 maanden als zoodanig dienst te hebben gedaan, tot reserve-officier te worden bevorderd. Desverkiezende, zoude hem vergund kunnen worden dezen *intermitteerenden* verplichten dienst vrijwillig onafgebroken te volbrengen, totdat de officiersrang is behaald.

Op deze wijze is wellicht te gemoet te komen aan de bezwaren, voor velen verbonden aan den langeren dienstdtijd bij de bereden wapens, en wordt het m. i. mogelijk ook uit de militie officieren te bekomen, ter voorziening in de behoefte aan eene *reserve* van officieren.

Waar nu, ook heden avond, gewezen is op het groote *incompleteet* aan reserve-officiëren en onderofficiëren, daar rijst van zelve de vraag, of er geene middelen te bedenken zijn, om beide categorieën van verlofskader te verkrijgen en vermeen ik daartoe de aandacht op het volgende te mogen vestigen.

Er wordt m. i. een te groot verschil gemaakt tusschen vrijwilligers en miliciens. Wanneer wij ons op het standpunt plaatsen, dat het moderne leger zijne elementen verkrijgt uit het geheele volk en dat deze daarbij vrijwillig of door de Wet verplicht in dienst treden, dan volgt uit eene ruime opvatting van deze zaak, dat een vrijwilliger en een milicien, die beiden op den zelfden dag in dienst komen, voor den militairen commandant twee gelijkwaardige personen moeten

een korte eerste-oefeningstijd is ingevoerd, wordt aangedrongen op verlenging van dien dienstdtijd — dus juist het tegenovergestelde als bij ons — en dat men in Zweden, alwaar veel werk wordt gemaakt van de gymnastiek, geen militiekader kent, omdat de tijd te kort wordt geacht om daarin goed kader te vormen. Toch is aldaar de eerste-dienstdtijd, met aansluitende herhalingsoefening, voor de onbereden wapens 6 en voor de bereden wapens bijna 11 maanden.

zijn, indien zij voldoen aan de zelfde eischen van lichamelijke geschiktheid en wetenschappelijke kennis. Beide personen kunnen bijv. een gymnasium of eene hoogere burgerschool hebben bezocht en dus de kennis bezitten, vereischt voor een adspirant-vaandrig (kornet).

Aannemende, dat zij ook in andere opzichten de eigenschappen bezitten om tot kader te worden opgeleid, dan dient die opleiding ook voor beiden op het zelfde tijdstip aan te vangen. Daar zij nu in de eerste plaats *aanvoerder* moeten zijn en de eischen daarvoor de zelfde zijn, behooren m. i. aan beiden *gelijke eischen* te worden gesteld, om voor bevordering tot een rang in aanmerking te komen.

Thans is dit niet het geval, doch zijn voor den vrijwilliger hogere eischen gesteld dan voor den milicien, waardoor deze laatste eerder wordt bevorderd dan de eerste, voor wien alsnu het onaangename gevoel van achterstelling ontstaat, dat eveneens bij den milicien wordt opgewekt, omdat hij geen vaandrig (kornet) kan worden, evenmin als de vrijwilliger, die niet als adspirant-vaandrig (kornet) in dienst is getreden.

Zoude het nu niet mogelijk zijn, voor allen de eischen gelijk te stellen en zoo doende partij te trekken van de bekwaamheden der verschillende elementen? Dit geldt ook voor de geschiktheid als *instructeur*, want als men het vrijwillige kader wil gaan inkrimpen en opheffen, waar moeten wij dan ten slotte de benoodigde instructeurs van daan halen?

In dezen gedachtengang stel ik verder de vraag, of het niet goed zoude zijn, in de toekomst *allen* gelegenheid te geven om soldaat 1e klasse, korporaal, sergeant (wachtmeester), vaandrig (kornet) te worden en daarna reserve- of beroeps-officier? De compagnies- (eskadrons-, batterij-) commandanten zijn de personen, die op de door den Heer ALTING VON GEUSAU aangegeven wijze kunnen onderzoeken en beoordeelen, in welke personen een aanstaand onderofficier of officier zit en deze dan voordragen voor het ontvangen van de daarvoor vereischte opleiding. Mij dunkt, dat op deze wijze ook nog verlofskader zoude zijn te verkrijgen.

Wanneer ik alles nog eens overzie, dan geloof ik, dat wij den Heer ALTING VON GEUSAU onzen bijzonderen dank moeten betuigen voor de keuze van het, vooral voor ons land, zoo belangrijke onderwerp en voor de wijze, waarop hij dit heeft behandeld.

Ik dank ook allen, die aan het debat hebben deelgenomen, en hoop, dat het hier besprokene, dat door het gedrukte verslag en ook door middel van de pers in ruimen kring bekend zal worden, er toe moge bijdragen, dat wij in de toekomst goed en kundig kader zullen krijgen, zoowel in de hoogere als in de lagere rangen.

Met dezen wensch, Mijne Heeren, sluit ik de vergadering.